

Auteursrecht en intellectuele eigendom: vragen en antwoorden

Gids voor de federale communicatoren

'COMM Collection' is een reeks praktische gidsen bestemd voor alle federale communicatoren. Ze zijn het resultaat van de samenwerking van federale ambtenaren die actief zijn op het terrein van de communicatie.

De COMMnetKern, samengesteld uit de communicatieverantwoordelijken van de federale overheidsdiensten en voorgezeten door de FOD Personeel en Organisatie en de FOD Kanselarij van de Eerste Minister, heeft de inhoud gevalideerd en is verantwoordelijk voor de toepassing ervan.

Reeds verschenen:

- Nr 1 Efficiënt gebruik van e-mail
- Nr 2 Residence COMMtrainings (uitgeput)
- Nr 3 Visie en missie van interne communicatie
- Nr 4 Huisstijl van de Belgische federale overheid
- Nr 5 Hoe en waarom een jaarverslag opmaken
- Nr 6 De contactpunten van de federale overheid
- Nr 7 Crisiscommunicatie - Voorzien en beheren
- Nr 8 Visie en opdrachten externe communicatie
- Nr 9 Een elektronische nieuwsbrief maken en verspreiden
- Nr 10 Deontologische code van de federale communicatoren
- Nr 11 Hoe en waarom een huisstijl ontwikkelen
- Nr 12 Het communicatieplan van een project opstellen
- Nr 13 Spreken voor een publiek
- Nr 14 Duurzaam communiceren
- Nr 15 Communicatieacties evalueren
- Nr 16 Hoe en waarom een evenement organiseren
- Nr 17 Naar een Balanced Scorecard voor Overheidscommunicatie
- Nr 18 Het COMMnetKern Charter
- Nr 19 Een strategisch communicatieplan voor een overheidsorganisatie uitwerken

Goed om weten

De elektronische versie van deze brochures is beschikbaar in PDF-formaat op www.fedweb.belgium.be>Publicaties.

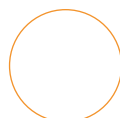

Auteursrecht en intellectuele eigendom: vragen en antwoorden

Gids voor de federale communicatoren

COMM Collection - Nr 20

Inhoudstafel

INLEIDING	7
1. DE GROTE PRINCIPES	9
1.1 Wat is intellectuele eigendom?	9
1.2 Welke soorten intellectuele eigendom zijn er?	10
1.3 Wat is het auteursrecht?	12
1.3.1 Definitie van auteursrecht	12
1.3.2 Categoriëen van vermogensrechten.....	12
1.3.3 Moreel recht	14
1.3.4 Hoe een beschermd werk volledig wettelijk gebruiken?	16
1.3.5 Hoe krijg ik de toestemming om een werk te gebruiken?	17
1.3.6 Wat zijn de sancties als het auteursrecht niet wordt nageleefd ?	18
1.3.7 Zijn er esthetische criteria of omvangcriteria om te bepalen of een werk kan worden beschermd ?	19
1.3.8 Wanneer is een werk door het auteursrecht beschermd ?	19
1.3.9 Welke formaliteiten moeten er worden vervuld om een werk door het auteursrecht te beschermen?	24
1.3.10 Hoe kan ik het bestaan en de datum van creatie van een werk bewijzen?	24
1.3.11 Hoelang is een werk door het auteursrecht beschermd?	27
1.3.12 Wat is publiek domein?	27
1.3.13 Bestaat er een lijst van beschermde werken?	28
1.3.14 Bestaan er niet-beschermde werken?	29
1.3.15 Zijn er uitzonderingen op de voorafgaande toestemming van de auteur?	30
1.3.16 Wat is namaak?	38
1.3.17 Creative Commons licenties	40
1.3.18 Auteursrecht en fotokopie	42
1.4 Wat zijn naburige rechten?	43
1.4.1 Waarom naburige rechten ?	43
1.4.2 Wie geniet naburige rechten?	43
1.4.3 Rechten van uitvoerende kunstenaars	43
1.4.4 Rechten van de producenten	44
1.4.5 Recht van de omroeporganisaties	44
1.4.6 Hoelang is een werk door de naburige rechten beschermd? ...	45
1.4.7 Welke soorten naburige rechten zijn er?	45
1.4.8 Welke uitzonderingen zijn er bij de naburige rechten?	45

1.5	Aan wie moet ik toestemming vragen om een werk te gebruiken?	49
	1.5.1 De rechthebbenden	49
	1.5.2 Beheersvenootschappen	49
1.6	Wat met de auteursrechten en de naburige rechten van statutaire of contractuele medewerkers?	50
1.7	Wat met de auteursrechten en de naburige rechten van onderaannemers in de culturele sector?.....	51
1.8	Wat met de auteursrechten en de naburige rechten van onderaannemers in de niet-culturele sector?	52
1.9	Hoe de auteursrechten in het kader van overheidsopdrachten beheren?	52
1.10	Zijn databanken door het auteursrecht beschermd?	53
	1.10.1 De bescherming van databanken door het auteursrecht	54
	1.10.2 De bescherming van databanken door het recht 'sui generis'	54
1.11	Is software door het auteursrecht beschermd?	55
1.12	Het recht op afbeelding	56
1.13	Enkele aspecten van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer	57
1.14	De grote categoriën van werken en hun gebruik	58
	1.14.1 Hoe kan ik de rechten om muziek te gebruiken krijgen?	58
	1.14.2 Hoe kan ik een afbeelding of een foto gebruiken?	60
1.15	Hoe kan ik toegangsplannen gebruiken?	62
1.16	Hoe kan ik designvoorwerpen gebruiken?	62
1.17	Hoe kan ik een film- of een videofragment gebruiken?	63
1.18	Hoe kan ik fragmenten van boeken, kranten- en tijdschriftartikelen beheren?	64
1.19	Hoe kan ik niet-muzikale radio-uitzendingen gebruiken?	65
1.20	Hoe kan ik officiële akten en openbare redevoeringen gebruiken?	65
1.21	Hoe kan ik databases met adressen gebruiken?	66
1.22	Welke aspecten van communicatie hebben te maken met het recht op privacy?	66
1.23	Kan ik een bestaand werk vertalen of aanpassen?	66
1.24	Kan ik werken die 'vrij van rechten' zijn gebruiken?	67
1.25	Kan ik werken die ik op het internet 'vind' gebruiken?	67
1.26	Is het auteursrecht van toepassing op een intranet?	67
1.27	Hoe moet ik de verkregen rechten op werken die vroeger zijn gemaakt analyseren?	68

2. BIJLAGEN 69

Bijlage 1. Tarieven van de vennootschappen voor het beheer van de rechten	69
Bijlage 2. Metadata	69
Bijlage 3. De juridische grondslag	69
Bijlage 4. Bestaan er standaardclausules of standaardovereenkomsten?	70
4.1. Voorbeeld van vertrouwelijkheidsclausule	70
4.2. Voorbeeld van een clause voor de overdracht van rechten op afbeelding	72
4.3. Vrijwaring tegen beroep door derden voor het aankopen van producten (namaak)	74
4.4. Vrijwaring van een muziek- of filmproducent tegen elk beroep door derden	74
4.5. Voorbeeld van een clause voor de overdracht van rechten	74

3. BIBLIOGRAFIE 78

4. WEBOGRAFIE 79

MEER VRAGEN

- Mag ik in een film of op een foto voor een communicatieactie een 'designvoorwerp' gebruiken? 10
- Mag ik in een communicatieactie een merk vernoemen? 10
- Mag ik een foto gebruiken waarvan de fotograaf me mondeling heeft gezegd dat ik die mag gebruiken? 16
- Tot wie moet ik me richten om de rechten te verkrijgen die nodig zijn om een werk te gebruiken? 17
- Mag ik op het internet gevonden foto's zonder artistieke waarde van landschappen, bloemen of groenten gebruiken? 19
- Kan men ideeën beschermen? 20
- We hebben een nieuw concept ontwikkeld dat we aan verschillende communicatiebureaus willen voorstellen. Hoe kunnen we vermijden dat iemand het concept steelt? 20
- Kun je knowhow beschermen? 21
- Ik heb een foto van een slaatje nodig. Deze hoeft niet origineel te zijn. Hoe kan ik auteursrechten vermijden? 22
- Zijn de ideeën van creatievelingen van een communicatiebureau tijdens een bespreking beschermd en mag ik ze gebruiken? 23

• Zijn concepten geuit door een agentschap en voorgesteld in een storyboard, een PowerPointpresentatie of een schriftelijk document werken die aan het agentschap toebehoren?	24
• Hoe kan ik de datum van creatie van een bestaand werk achterhalen?.....	25
• Hoe kan ik een i-DEPOT indienen?	26
• Is het wettelijk depot nuttig voor het auteursrecht?	26
• Hoe kan ik gebruik maken van werken die 'in het publiek domein zijn gevallen' ?	27
• Hoe perscommuniqués exploiteren?	29
• Wat moet ik doen als ik op het intranet een krantenartikel over mijn organisatie wil plaatsen?	30
• Vormt de overheid een uitzondering , die geen toestemming moet vragen om beschermde werken te gebruiken?	30
• Mag ik een fragment uit een boek in een reclamecampagne gebruiken?	31
• Mag ik voor een tv-spotje een fragment van een lied gebruiken in de vorm van een citaat?	31
• Kan men het jaarlijkse personeelsfeest als een 'familiefeest' beschouwen en dus muziek draaien zonder rechten te betalen?	33
• Mag ik het personage Lucky Luke gebruiken om op een humoristische wijze bepaalde diensten van mijn ministerie voor te stellen, door dat als een parodie te beschouwen?	35
• Als ik gadgets wil kopen om bij een communicatieactie uit te delen, hoe kan ik er dan zeker van zijn dat het geen namaak is?	39
• Moet ik aan VTM de toestemming vragen om een interview van de voorzitter van mijn FOD op het intranet te plaatsen?	44
• Hoe beheer ik werken die door statutaire medewerkers zijn gemaakt?	50
• Hoe beheer ik de werken die door contractuele medewerkers zijn gemaakt?	51
• Hoe beheer ik de rechten op werken die bij personen of instellingen van buiten mijn organisatie zijn besteld?	52
• Wat moet ik in de offerteaanvraag vermelden?	52
• Voor welk soort muziekgebruik moet ik de toestemming vragen?	58
• Als ik klassieke muziek gebruik, moet ik dan nog auteursrechten betalen?	58
• Als ik een concert met een Spaanse artiest organiseer, moet ik dan contact opnemen met SABAM?	59
• Wat moet ik doen als ik een muziekclip wil gebruiken?	59
• Moet ik de toestemming hebben om via een radiotoestel muziek uit te zenden?	59

- Mag ik foto's van een persoon gebruiken? 60
- Mag ik foto's gebruiken van kunstwerken die mijn organisatie heeft gekocht? 60
- Mag ik afbeeldingen gebruiken die mijn organisatie eerder al in een reclamecampagne heeft gebruikt? 61
- Hoe kan ik afbeeldingen van stripfiguren gebruiken? 61
- Mag ik afbeeldingen van monumenten gebruiken? 61
- Mag ik video's van nieuwsfragmenten gebruiken? 63
- Hoe kan ik een elektronisch persoverzicht voor intern gebruik in mijn organisatie online zetten? 64
- Hoe kan ik een papieren persoverzicht voor intern gebruik in mijn organisatie ter beschikking stellen? 64

Inleiding

Sinds de digitalisering, de ontdekking en vervolgens de inburgering van 'kopiëren en plakken' en het explosief gebruik van internet, web 2.0 en vandaag ook van de sociale media, is de intellectuele eigendom in het gedrang gekomen en lijkt de naleving ervan geen gedeelde waarde meer te zijn. Men stelt vast dat zelfs communicatieprofessionals geneigd zijn om schaamteloos en zonder toestemming alles wat ze op het internet vinden te kopiëren.

De Belgische wet veroordeelt nochtans duidelijk het gebruik van werken zonder voorafgaande toestemming van de auteur. Dat misdrijf heet 'namaak' en het is strafbaar.

Laten we ook niet vergeten dat overheidsdiensten geen uitzondering vormen, en dat ook zij, zonder toestemming, geen foto's, muziek, video's en andere beschermde werken mogen gebruiken. De overheidsdiensten moeten, net als bedrijven in de privésector, de wet naleven.

Sinds 1994 krijgen experts in intellectuele eigendom voortdurend vragen van communicatoren, communicatiebureaus, overheidsbedrijven, enz. Eind 2010 zijn deze kwesties nog altijd aan de orde, en de nieuwe generatie stelt dezelfde vragen, zowel op de universiteitsbanken als in het beroepsleven.

Het is dus nuttig een stand van zaken te maken van de verschillende aspecten van intellectuele eigendom die weleens 'vergeten' worden. Het gaat dan vooral om werken die door de intellectuele eigendom beschermd zijn en door de communicatoren van de federale overheid worden gebruikt. We mogen echter ook niet de bescherming vergeten die kan worden verleend aan de werken die door diezelfde communicatoren, hun medewerkers - ongeacht of ze contractueel of statutair zijn - en zelfs door hun onderaannemers worden gecreëerd.

Achter dit document gaat een dubbele filosofie schuil:

- enerzijds zeker zijn dat de communicatieacties van de overheidsdiensten de rechten van de makers, de auteursrechten, de naburige rechten en alle rechten betreffende de intellectuele eigendom zoveel mogelijk respecteren.
- anderzijds de taak van de communicatoren vergemakkelijken, door te trachten binnen de wettelijke mogelijkheden tot het uiterste te gaan om

voor de organisatie het maximum aan rechten te verwerven, zodat de verworven werken in alle sereniteit en voor zoveel mogelijk doeleinden kunnen worden gebruikt.

De brochure is opgebouwd rond 2 pijlers: de basisprincipes, waarbij verwezen wordt naar de wetteksten, en de antwoorden op concrete vragen die de communicatoren van de overheidsdiensten zich bij hun dagelijkse bezigheden stellen.

Achteraan in de brochure vind je ook links naar websites die, in tegenstelling tot deze brochure, worden bijgewerkt, zodat je altijd de meest recente referenties bij de hand hebt.

Ten slotte willen we je op een belangrijk punt wijzen: de gegevens in deze brochure zijn van algemene aard, ook al hebben we zoveel mogelijk getracht situaties te behandelen waar communicatieverantwoordelijken concreet mee te maken krijgen. Bij sommige specifieke gevallen kunnen er nuances of uitzonderingen zijn. Het is moeilijk om vaste regels te geven, vooral voor een zo uitgebreide materie, met een wisselende rechtspraak. In geval van twijfel en voor belangrijke beslissingen neem je dus het best contact op met een interne of externe jurist.

We willen je de weg tonen in de wereld van beschermde werken, waarin de techniek 'kopiëren en plakken' al te vaak doet vergeten dat er agenten staan langs dat wat men in de vorige eeuw de 'informatiesnelweg' noemde.

Jacques Folon

Aan deze brochure werkten mee:

Elodie Debrumetz	Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen
Jean-Luc Durieu	FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg
Katrien Eggers	FOD Personeel en Organisatie
Paloma La Grange	FOD Buitenlandse zaken
Natacha Lenaerts	FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie
Catherine Lombard	FOD Kanselarij van de Eerste Minister
Cathy Verbyst	FOD Personeel en Organisatie
Monique Wylock	FOD Kanselarij van de Eerste Minister

1. De grote principes

1.1 Wat is intellectuele eigendom?

Wat het begrip ‘eigendom’ inhoudt, daar heeft iedereen wel een idee over. Eigendom geeft bepaalde rechten over materiële dingen, zoals bijvoorbeeld het recht om een wagen te bezitten en over het gebruik ervan te kunnen beslissen. Ook intellectuele eigendom bestaat uit een geheel van exclusieve rechten, maar dan niet op tastbare zaken zoals een wagen, maar wel op ‘de voortbrengselen van de geest’.

Met deze ‘intellectuele voortbrengselen’ bedoelt men creatieve en immateriële prestaties zoals een verhaal, een muziekcompositie, een ontwerp voor een meubel, een computerprogramma of een uitvinding. Ook bepaalde tekens zoals merken en geografische aanduidingen rekent men tot de intellectuele eigendom.

Terwijl men een exemplaar van een boek in materiële eigendom kan hebben, zal dit recht niet noodzakelijk de intellectuele eigendom erop omvatten. Als eigenaar kan men dus een boek lezen, inkleuren, wegwerpen, ... maar men heeft niet het recht om het verhaal te kopiëren, te herdrukken, op het internet te plaatsen, er een film over te maken, enz. Deze zaken vallen onder de intellectuele eigendom en hiervoor is de toestemming van de houder van deze rechten nodig.

Meer informatie

vind je op de website van de FOD Economie, K.M.O. Middenstand en Energie: <http://economie.fgov.be>>Intellectuele Eigendom

Een intellectueel eigendomsrecht geeft aan zijn houder een tijdelijk en voor een bepaald territorium geldend exclusief exploitatierecht. De houder van het auteursrecht op een boek (let op: niet het materiële exemplaar, maar de niet-tastbare inhoud ervan) mag dit als enige reproduceren of op de markt brengen. Net zoals de houder van een octrooi op een uitvinding als enige deze uitvinding mag exploiteren (bv. een door een octrooi beschermd geneesmiddel op de markt brengen) en een merkhouder als enige producten met het beschermde merkteken erop in de handel mag brengen (bv. enkel de houder van het merk “Côte d’Or” mag dit teken op chocolade of soortgelijke producten gebruiken).

1.2 Welke soorten intellectuele eigendom zijn er?

Er zijn twee categorieën intellectuele eigendomsrechten: **industriële eigendomsrechten** en **literaire en artistieke eigendomsrechten**.

Industriële eigendomsrechten hebben betrekking op:

1. **Tekeningen en modellen.** Deze bescherming wordt toegekend aan objecten met een specifieke vorm of look, of met een aspect dat het louter praktisch nut overstijgt. Een gewone bureaustoel heeft geen bijzondere eigenschap, maar een stoel van Philippe Starck heeft een specifiek design, zodat het een speciaal voorwerp is dat door het tekeningen- en modellenrecht kan worden beschermd, op voorwaarde dat de noodzakelijke formaliteiten zijn vervuld.

Mag ik in een film of op een foto voor een communicatieactie een 'designvoorwerp' gebruiken?

NEE. Designvoorwerpen, zoals de stoelen van Philippe Starck of een bank van Xavier Lust, zijn werken die niet alleen door het auteursrecht zijn beschermd, maar meestal ook door tekeningen- en modellenrechten. Je moet dus eerst de toestemming vragen (punt 1.16, p.62).

2. **Gedeponeerde handelsmerken.** Een merk is een naam, een teken of een beeld dat een firma of organisatie identificeert, zoals Shell of Coca-Cola. Het merk geeft de persoon die het heeft gedeponeerd het exclusieve recht om het te gebruiken voor de producten of diensten waarvoor hij zijn merk kreeg. De merkhouders kan dus een gebruik dat tegen zijn belangen ingaat verhinderen. Hij kan echter niet de vermelding van zijn merk, noch het informatief gebruik ervan verbieden.

Mag ik in een communicatieactie een merk vernoemen?

Ja, maar... Als de naam of het beeld van het merk uitsluitend ter informatie wordt gebruikt, kan je het vernoemen. Maar behalve voor die uitzondering mag je een merk of het grafische beeld ervan niet in een communicatieactie gebruiken zonder dat je daarvoor de toestemming hebt van de firma in kwestie. Die toestemming kun je trouwens gratis krijgen.

3. **Octrooien**. Een octrooi is een exclusief recht dat wordt toegekend aan de uitvinder van een industrieel proces. Hij krijgt er tijdelijk het exploitatiemonopolie op en kan er dus exploitatielicenties voor geven. Om octrooieerbaar te zijn, moet een uitvinding nieuw en geoorloofd zijn. Voor een octrooi moeten deponeringsformaliteiten worden vervuld. Voor het wordt toegekend, gaan experts analyseren of de uitvinding in de zin van de geldende reglementeringen octrooieerbaar is.
4. **Kweekproducten**. Als bij wetenschappelijke onderzoeken nieuwe planten of planten met nieuwe kenmerken worden gekweekt, zijn die, zoals de GGO's, door kwekersrechten beschermd.
5. **Topografie van halfgeleiders** (computerchips) en **geografische oorsprongsbenamingen** (bijvoorbeeld bescherming van Champagne die zich beperkt tot de afgebakende geografische regio) vervullen de lijst, maar ze hebben geen concreet belang voor de communicatoren.

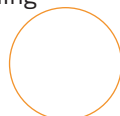
Meer informatie

over de industriële eigendomsrechten vind je op de website van de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie :
<http://economie.fgov.be>

De **literaire en artistieke eigendomsrechten** bestaan uit de volgende categorieën:

1. Auteursrechten (punt 1.3, p.12)
2. Naburige rechten (punt 1.4, p.43)
3. Bescherming van computerprogramma's (punt 1.11, p.55)
4. Bescherming van databases (punt 1.10, p.53)

We behandelen hier alleen de auteursrechten en de naburige rechten. Dat zijn de twee grote verplichtingen waar je bij communicatieacties rekening mee moet houden.

1.3 Wat is het auteursrecht?

1.3.1 Definitie van auteursrecht

Het auteursrecht, dat zijn de voordelen en voorrechten die de wet toekent aan de makers van beschermde werken. De auteur, de maker van het werk dat door het auteursrecht wordt beschermd, heeft een absoluut recht en een exploitatiemonopolie op zijn werk. Dat geeft de makers de kans om 'van hun kunst te leven', door ervoor te zorgen dat ze vergoed kunnen worden voor hun creaties. Er zijn twee soorten rechten: **vermogensrechten**, die tegen vergoeding kunnen worden overgedragen, en **moreel recht**. Dankzij de vermogensrechten kunnen **rechthebbenden** een vergoeding krijgen in ruil voor hun creaties en, als die succes hebben, van hun kunst leven.

Alleen de auteur kan toestemming geven voor het gebruik van zijn werk.

Wat is een rechthebbende?

Een rechthebbende is een natuurlijke of rechtspersoon die auteursrechten of naburige rechten op een werk bezit. Rechthebbenden zijn de auteur, bij overlijden van de auteur zijn erfgenamen, zijn uitgever van boeken of tijdschriften, zijn producer, een uitvoerend kunstenaar, een omroep, zijn werkgever of zijn klant, als hij aan hem zijn rechten heeft overgedragen.

Wat is een moreel recht?

Antwoord in punt 1.3.3 (p.14)

Aan wie moet ik toestemming vragen om een werk te gebruiken?

Antwoord in punt 1.5 (p.49)

1.3.2 Categorieën van vermogensrechten

1.3.2.1 Recht van mededeling aan het publiek

De publieke communicatie van het werk, waarvoor een toestemming moet worden gevraagd, kan talrijke vormen aannemen: in een toneelzaal, via radio, televisie (TNT, kabeltelevisie), internet, smartphone, enz.

1.3.2.2 Reproductierecht

De rechthebbenden moeten voorafgaand toestemming geven voor eender welke reproductievorm: kopie op papier, scan, digitalisering, fotografie, enz.

Wat zijn de beperkingen op het recht van kopieën op papier?

Antwoord in punt 1.3.18 (p.42)

1.3.2.3 Vertaling

Voor de vertaling van een tekst in een andere taal is ook een voorafgaande toestemming van de auteur vereist.

1.3.2.4 Aanpassing

Zelfs voor een aanpassing aan een bestaand werk moet je toestemming vragen aan de rechthebbenden. Bijvoorbeeld: een verfilming van een roman vereist de toestemming van de auteur.

Mag ik een bestaand werk vertalen of aanpassen?

Antwoord in punt 1.23 (p.66)

1.3.2.5 Recht tot verhuren en uitlenen

Ook voor het verhuren en uitlenen is een voorafgaande toestemming van de rechthebbenden nodig.

1.3.2.6 Distributierecht

Er is een toestemming vereist om exemplaren van een beschermd werk te distribueren, zelfs als je ze gratis aanbiedt.

Voor een doorverkoop of gratis verspreiding van werken die al wettelijk te koop worden aangeboden, is echter geen toestemming nodig.

Een beschermd werk gebruiken in een communicatieactie zonder de expliciete, schriftelijke en voorafgaande toestemming van de auteur is dus een regelrechte inbreuk op de wet.

Wat zijn de sancties als de wet niet wordt nageleefd?

Antwoord in punt 1.3.6. (p.18)

1.3.3 Moreel recht

De wet verleent de auteur en, in zekere mate, de houders van naburige rechten een moreel recht dat vast verbonden is aan zijn werken, zelfs als die niet meer in zijn bezit zijn. Bijvoorbeeld een muziekwerk dat al is opgenomen en waarover de auteur, die zijn toestemming heeft gegeven, dus niet meer de volledige controle heeft. Via het moreel recht kan hij nog een zekere controle uitoefenen op de exploitatie van zijn werk. De wet, die de auteur wil beschermen, preciseert zelfs dat hij er niet volledig afstand van kan doen voor de toekomst, wat toch een deur open laat voor een gedeeltelijke overdracht.

De morele rechten omvatten het **divulgiatierecht**, het **vaderschapsrecht** en het **recht op eerbied**.

Wet van 30 juni 1994, art. 1, §2

Hoe kan ik een deel van het moreel recht krijgen?

De wet staat de auteur toe gedeeltelijk afstand te doen van zijn moreel recht. Hij kan bijvoorbeeld afstand doen van zijn vaderschapsrecht, door te vragen zijn naam niet bekend te maken. Een voorbeeld van een gedeeltelijke overdracht van het moreel recht vind je in de clause over de overdrachtsrechten in bijlage 4.5, p.74.

1.3.3.1 Divulgiatierecht

Divulgiatierecht wil zeggen dat de auteur en niemand anders het recht heeft om te zeggen wanneer zijn werk af is. Bovendien preciseert de wet dat niet-bekendgemaakte werken, dat zijn werken waarvan de auteur zegt dat ze niet af waren, niet in beslag kunnen worden genomen.

Wet van 30 juni 1994, art. 1, §2 al.3

Men kan dus niet van de auteur eisen dat hij een werk levert ‘in de staat waarin het zich bevindt’, als hij van mening is dat het werk niet af is.

1.3.3.2 Vaderschapsrecht

De auteur heeft het beheersrecht op de naam die als auteur van het werk wordt vermeld. De wet bepaalt dat zijn naam moet worden genoemd bij de bekendmaking van het werk. Hij heeft eveneens het recht zijn werk

anoniem te laten of onder een pseudoniem aan het publiek voor te stellen.

Wet van 30 juni 1994, art. 1, §2 al.5

Je moet dus de naam van de fotograaf vermelden als je foto's gebruikt die je bij hem hebt besteld, behalve bij een overdracht van rechten waarbij hij afziet van zijn vaderschapsrecht.

Tip

Door volgende clause toe te voegen, kan men bekomen dat de auteur afziet van zijn recht op naamsvermelding: 'De auteur ziet ervan af zich op zijn recht voor naamsvermelding te beroepen en geeft ... de toestemming zijn werken te gebruiken zonder de naam van de auteur erbij te vermelden.'

1.3.3.3 Eerbied voor het werk

De auteur heeft het recht op eerbied voor zijn werk. Dat betekent dat hij zich tegen eender welke wijziging van zijn werk kan verzetten. Ook al heeft hij eventueel afstand gedaan, hij behoudt het recht om zich tegen eender welke vervorming, verminking of wijziging van het werk, of tegen eender welke andere aanslag op dat werk, die schadelijk is voor zijn eer of reputatie, te verzetten.

Wet van 30 juni 1994, art. 1

De auteur behoudt dus het recht op zijn eer en reputatie, zelfs als hij afstand heeft gedaan. Hij moet echter aantonen dat de handeling op zijn werk schadelijk is voor zijn eer of reputatie.

Tip

Check in de overdrachtsovereenkomst voor welk soort gebruik afstand werd gedaan van het werk, om te vermijden dat je het volledig of gedeeltelijk gebruikt voor iets wat de auteur niet zou hebben gewild, of waarin niet voorzien is.

Voorbeelden:

- Als zijn muziek wordt gebruikt in een politieke context die door hem niet is gewenst, kan de auteur dat verbieden, ook al werden de rechten verworven.

- Een beeldhouwwerk, zelfs aangekocht door een overheidsdienst, mag niet als logo van die dienst worden gebruikt.
- Een foto die voor een papieren publicatie werd gemaakt, mag niet op het internet worden gebruikt als de FOD de rechten niet heeft verworven.

1.3.4 Hoe een beschermd werk volledig wettelijk gebruiken?

Wegens het absolute karakter van het auteursrecht is het verplicht om, voor eender welk gebruik, een schriftelijke toestemming van de auteur te verkrijgen. De auteur heeft het recht te weigeren en hij hoeft zijn weigering niet te motiveren. Er zijn wel enkele wettelijke uitzonderingen waarin een werk zonder toestemming mag worden gebruikt. Die uitzonderingen moeten strikt worden geïnterpreteerd.

Uitzonderingen door de wet voorzien

Antwoord in punt 1.3.15 (p.30).

Wet van 30 juni 2004, art. 21 en 22

Het is belangrijk te weten dat ten aanzien van de auteur alle contracten schriftelijk worden bewezen.

Wet van 30 juni 1994, art.3 §1

Dat wil zeggen dat als je een werk gebruikt dat door het auteursrecht is beschermd, je een schriftelijk document moet hebben dat bewijst dat je wel degelijk de toestemming hebt om dat werk te gebruiken, en wel vóór je het gebruikt, behalve in een wettelijke uitzondering.

Mag ik een foto gebruiken waarvan de fotograaf me mondeling heeft gezegd dat ik die mag gebruiken?

NEE. Het is verstandig om systematisch een schriftelijke overdracht te vragen, want als de fotograaf van mening verandert, kan hij je verbieden zijn foto te gebruiken en heb je niks om te bewijzen dat hij je mondeling zijn toestemming heeft gegeven.

1.3.5 Hoe krijg ik de toestemming om een werk te gebruiken?

Om een beschermd werk te gebruiken, moet je de schriftelijke toestemming krijgen van iedereen die rechten heeft op het werk. Men noemt hen de rechthebbenden. Je moet dus de verschillende rechthebbenden identificeren, zodat je hun toestemming kunt vragen om hun werk te gebruiken op de manier waarop je dat van plan bent.

Tot wie moet ik me richten om de rechten te verkrijgen die nodig zijn om een werk te gebruiken?

Het is vaak het gemakkelijkst om via een auteursvereniging, zoals SABAM, SACD of SOFAM, te werken. Zij kunnen je de toestemming geven in naam van de auteurs en je ook zeggen welke andere toestemmingen je eventueel nodig hebt voor het gewenste gebruik.

Er kunnen veel rechthebbenden zijn voor een werk. Hieronder vind je de grote categorieën van beschermde werken en de mogelijke rechthebbenden:

- **muziek**: de tekstschrijver, de componist, de arrangeur, de muzikuitgever, de producer, de uitvoerende kunstenaars, enz.
- **beeldhouwkunst**: de beeldhouwer, de fotograaf, de uitgever van het boek in geval van reproductie van het werk, enz.
- **fotografie**: de fotograaf, de persoon op de foto, de auteur van het gefotografeerde werk, enz.
- **video**: de regisseur, de componist, de dialoogschrijver, de scenarioschrijver, de bewerker, de acteurs, enz.

Je ziet dat er heel wat rechthebbenden kunnen zijn voor een enkel werk. Het kan dan ook moeilijk zijn om van iedereen de toestemming te krijgen.

Als ik de auteur noch de rechthebbenden vind, mag ik dan het werk gebruiken en desnoods voorzien in een bedrag om degenen die dit zouden opeisen te betalen?

Het kan zijn dat noch jij, noch een auteursvereniging, ook niet na een zoektocht op het internet, de rechthebbende(n) van een werk vindt. Dat betekent helemaal niet dat je het mag gebruiken. Integendeel, ook hier is een toestemming vereist. In dat geval gebruik je dus beter een ander werk, waarvan de rechthebbende is bekend.

1.3.6 Wat zijn de sancties als het auteursrecht niet wordt nageleefd?

De Belgische wet voorziet in sancties, zowel op burgerlijk als op strafrechtelijk vlak, voor personen en organisaties die de rechten betreffende de intellectuele eigendom niet naleven. Er zijn verschillende soorten rechtsvorderingen die de houder van het recht kan instellen tegen personen die werken zonder toestemming gebruiken.

De rechtsvorderingen **op burgerlijk vlak** zijn:

- de vordering tot staking, die het voordeel heeft dat ze in kort geding gebeurt, snel dus, met als doel de inbreuk stop te zetten zonder te beslissen over de grond van de zaak.
- een vordering ten gronde, met als doel een veroordeling en het betalen van zowel de niet-betaalde rechten als een schadevergoeding.
- het beslag inzake namaak, wat ook vlug gaat en kan voorkomen dat de verdachte partij met de namaakgoederen verdwijnt.

Als de **rechthebbende** bij het **strafgerecht een klacht indient**, kan de persoon die een werk heeft gebruikt zonder toestemming en met een kwaadwillige of bedrieglijke opzet een gevangenisstraf van drie maanden tot drie jaar en een boete van 100 tot 100.000 euro krijgen (als het een douanemisdrijf is, kan de boete nog hoger liggen). De bedragen moeten nog met de opcentiemen worden verhoogd.

We wijzen erop dat de **burgerlijke vorderingen** kunnen worden aangespannen en gevolgen kunnen hebben ook als er **geen bedrieglijk opzet** is, terwijl er bij een **strafrechtelijke vordering een intentioneel element** moet zijn voor de rechter om straffen uit te spreken.

Tip

Uit het voorgaande blijkt dat het van essentieel belang is de intellectuele eigendomsrechten als een goede huisvader te beheren en alle voorzorgen te nemen, om te voorkomen dat de intellectuele eigendomsrechten worden geschonden. Ook al is het gebruik 'kopieren en plakken' ingeburgerd, de risico's zijn groot. Neem dus de noodzakelijke voorzorgen. Dat wil zeggen: vraag ALLE toestemmingen VOOR je een werk gebruikt dat door de intellectuele eigendom is beschermd.

1.3.7 Zijn er esthetische criteria of omvangcriteria om te bepalen of een werk kan worden beschermd?

De meeste beslissingen van de hoven en rechtbanken erkennen, net als de meeste specialisten in auteursrecht, dat de 'kwaliteit' van het werk geen criterium is. Dat zou trouwens tot pure subjectiviteit leiden, want hoe gaat men bepalen wat mooi of esthetisch is, en wie zou dat moeten doen?

Zo moet het werk of het fragment van het werk niet min of meer lang zijn om beschermd te zijn. We zagen al muzikale fragmenten van enkele seconden die beschermd zijn, en ook titels van artikelen, boeken of liedjes.

Mag ik op het internet gevonden foto's zonder artistieke waarde van landschappen, bloemen of groenten gebruiken?

NEE. Het feit dat de foto's voor jou geen artistiek belang lijken te hebben, wil niet zeggen dat ze door zijn auteur niet als kunstwerken worden beschouwd (zie punt 1.3.8.1, p.21). Als de auteur jou aanvalt, zou het kunnen dat de rechter hem gelijk geeft.

1.3.8 Wanneer is een werk door het auteursrecht beschermd?

In het Belgisch recht is de bescherming geen gevolg van een formaliteit die de auteur moet vervullen. Het werk is beschermd van het ogenblik dat de auteur het als af beschouwt, zonder dat hij daarvoor stappen moet ondernemen. Om beschermd te zijn moet een werk aan **twee voorwaarden** voldoen: het moet een **concrete vorm hebben** en het moet **origineel zijn**.

Jammer genoeg zijn die twee criteria niet echt eenduidig, en bovendien worden ze niet uitdrukkelijk door de wet bepaald.

Als de wet niet duidelijk is, moeten de rechter en de rechtspraak bepalen of een werk al dan niet origineel is en of het in een degelijke vorm is gegoten. We stellen trouwens vast dat de rechtspraak heel uiteenlopend is, wat geen juridische bescherming garandeert. Zo heeft bijvoorbeeld professor Strowel een artikel gepubliceerd waarvan de naam naar het

probleem verwijst: 'l'originalité en droit d'auteur, un critère à géométrie variable'.

Het artikel van professor Strowel is gepubliceerd in het Journal des Tribunaux 1991, p.513.

Wat het eerste, vrij logische, criterium betreft moeten de werken een concrete vorm hebben, want ideeën kunnen niet worden beschermd.

Arrest van het Hof van Cassatie van 19 maart 1998.

Stel dat een idee zou kunnen worden beschermd, hoe kun je dan de authenticiteit van dat idee aantonen, en vooral de datum waarop dat idee in je opkwam? De juridische onzekerheid zou compleet zijn, en de processen, vooral voor succesvolle werken, ontelbaar. De vormvereiste is dus een praktisch en zinvol criterium.

Kan men ideeën beschermen?

NEE. Dat is heel duidelijk. Men kan maar een bescherming krijgen van het ogenblik dat er een zekere vormelijke uitdrukking is. Dat hoeft niet per se de finale of definitieve versie van het werk te zijn. Een schets, een storyboard of een plan voor een boek, enz. kunnen al beschermd worden, uiteraard op voorwaarde dat ze origineel zijn.

We hebben een nieuw concept ontwikkeld dat we aan verschillende communicatiebureaus willen voorstellen. Hoe kunnen we vermijden dat iemand het concept steelt?

Als het kan, schrijf dan het concept uit en deponeer het (zie punt 1.3.10, p.25). Als dat niet mogelijk is, of als het concept nog niet duidelijk is bepaald, kun je de personen aan wie je het voorlegt een vertrouwelijkheidsverbintenis laten ondertekenen - Bijlage 4.1 p.70).

De originaliteit daarentegen kan soms minder vanzelfsprekend worden bepaald, en de juridische beslissingen zijn niet altijd coherent.

1.3.8.1 Wanneer is een werk origineel?

Helaas is de originaliteit niet door de wet bepaald en het criterium is bijgevolg onduidelijk. Alleen de rechter kan, als laatste redmiddel, vaststellen of een werk al dan niet origineel is.

De wet geeft alleen verduidelijking over foto's '...die oorspronkelijk zijn, in de zin dat zij een eigen intellectuele schepping van de auteur zijn ...'. Specialisten hebben het vaak over de personaliteit van de auteur, een creatieve identiteit, ...

Wet van 30 juni 1994, art.2, §5

We stellen echter vast dat de rechtspraak nogal variabel is en dat werken zoals woordenboeken, bloemlezingen, stadsplannen en zelfs gebruiksaanwijzingen als origineel bestempeld worden.

Kun je knowhow beschermen?

JA. Knowhow omvat het geheel aan technische kennis die niet onmiddellijk toegankelijk is voor het publiek' (website van de FOD Economie, K.M.O. Middenstand en Energie: <http://economie.fgov.be> > Intellectuele Eigendom).

Meestal kunnen methodologieën, leertechnieken, PowerPointpresentaties, enz. niet door het auteursrecht worden beschermd. Die kennis kan een werkwijze zijn, een manier van handelen die, ook al kan ze niet door het auteursrecht worden beschermd, belangrijk is voor jou.

Tip

Behandel de knowhow die belangrijk is voor jou als een beschermd werk. Als je die moet delen kun je een vertrouwelijkheidsclausule laten tekenen door de personen met wie je de knowhow moet delen - Bijlage 4.1 p.70.

Het kan dus moeilijk zijn om zich met zekerheid uit te spreken over de originaliteit van een werk. Zelfs specialisten in auteursrecht verschillen soms van mening als het over de bescherming van bepaalde werken door het auteursrecht gaat.

Ik heb een foto van een slaatje nodig. Deze hoeft niet origineel te zijn. Hoe kan ik auteursrechten vermijden?

De meest eenvoudige oplossing is een foto laten maken door een fotograaf die vervolgens de rechten aan je overdraagt, of zelf een foto maken. Er bestaan ook databases van beelden, waarin je afbeeldingen kunt vinden die 'vrij van rechten' zijn (punt 1.24, p.67)

We wijzen er ook op dat origineel niet wil zeggen nieuw. Een aanpassing van een werk dat publiek domein is geworden kan immers als origineel worden beschouwd. Bijvoorbeeld een collage met foto's van werken, zoals de Mona Lisa of schilderijen van Jeroen Bosch, is een origineel werk.

Die uiterst juridische discussie is belangrijk om te begrijpen dat er een bescherming door het auteursrecht kan zijn, ook al zou men op het eerste gezicht denken dat het werk niet origineel is. Neem nu een foto van een tomaat die we 'op het internet vonden'. Dat kan een beschermd foto zijn die men niet zonder toestemming mag gebruiken, terwijl een foto van een tomaat in principe niet origineel lijkt.

Hoe kan ik weten of het originaliteitscriterium werd nageleefd bij bestaande werken die ik voor een communicatieactie gebruik?

Beschouw de werken die door derden zijn gecreëerd voor alle veiligheid als origineel en behandel ze als dusdanig door de toestemming te vragen.

1.3.8.2 Wanneer heeft een werk een concrete vorm?

Een idee kan niet worden beschermd. Om door het auteursrecht beschermd te kunnen worden, moet het werk een concrete vorm hebben. Maar wat nog meer?

Verdrag van de Wereldorganisatie voor de intellectuele eigendom inzake auteursrecht, art. 2

'De bescherming van het auteursrecht strekt zich uit tot uitingen en niet tot ideeën, procedures, werkwijzen of wiskundige concepten als zodanig.'

De auteur moet bereid zijn om zijn idee aan het publiek voor te stellen in een vorm die hij heeft bepaald. Dat kan een niet-materiële vorm zijn. Een conferentie of een muzikale improvisatie zijn immers ook beschermd zodra ze zijn uitgevoerd.

Kan ik gemakkelijk zien of een idee 'een concrete vorm heeft'?

De grens tussen een niet-beschermbaar idee en de beschermbare vormgeving is nogal vaag. Volgens de traditionele rechtsleer moet het idee het voorwerp van een compositie uitmaken om van vormgeving te kunnen spreken, dat wil zeggen van een ontwikkeling, een plan en vervolgens een geschrift (dat men gewoonlijk 'de uitdrukking' noemt). Nochtans stelt men bij de toepassing in de rechtspraak vast dat de rechtbanken in bepaalde gevallen aanvaardden om eenvoudige concepten te beschermen, op voorwaarde dat ze 'origineel' genoeg zijn. A. Berenboom, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, Larcier, 2008, p.64

Wanneer je in het kader van je activiteit werken gebruikt, creëert of bestelt, zal het criterium van de vorm meestal vrij duidelijk zijn, of het nu gaat om foto's, teksten, muziek, logo's, enz.

Zijn de ideeën van creatievelingen van een communicatiebureau tijdens een bespreking beschermd en mag ik ze gebruiken?

Als die 'ideeën' niet werden opgeschreven of niet in een presentatiedocument werden opgenomen, blijven het ideeën. Ze zijn dus niet beschermd en je mag ze gebruiken.

Tip

Geef de werken die je in het kader van je activiteit creëert een concrete, schriftelijke vorm voor je ze aan derden voorlegt. Anders zouden die ze zonder jouw toestemming kunnen gebruiken.

Zijn concepten geuit door een agentschap en voorgesteld in een storyboard, een PowerPointpresentatie of een schriftelijk document werken die aan het agentschap toebehoren?

Als die concepten geconcretiseerd zijn en origineel, mag je ze niet zonder de toestemming van het agentschap gebruiken.

1.3.9 Welke formaliteiten moeten er worden vervuld om een werk door het auteursrecht te beschermen?

In het Belgisch recht is er geen enkele formaliteit vereist, in tegenstelling tot andere, vooral Angelsaksische wetgevingen. Van bij de creatie is het werk immers beschermd door het auteursrecht.

Uiteraard is de creatie moeilijker te bewijzen als de auteur niets onderneemt om het bestaan van zijn creatie of de datum ervan aan te tonen.

Berner Conventie

‘Volgens de Berner Conventie voor de bescherming van werken van letterkunde en kunst, gebeurt de bescherming automatisch, in die zin dat er geen enkele procedure voor deponering of registratie is vereist. De auteur van een origineel werk is in de staten die deel uitmaken van de Berner Conventie (waaronder België) van bij de creatie van zijn werk beschermd, zonder formaliteit,... Sommige landen voorzien echter in hun nationale wetgeving en registratieprocedure.’ (<http://www.wipo.int>)

Meer informatie

vind je op de website van de OMPI:
<http://www.wipo.int/copyright/fr/faq/faqs.htm>

1.3.10 Hoe kan ik het bestaan en de datum van creatie van een werk bewijzen?

Dat is een belangrijke vraag, want, zoals we al verduidelikten (zie punt 1.3.9, p.24) is er geen enkele formaliteit vereist voor het bestaan van het auteursrecht en de effectieve bescherming ervan.

Hoe kan ik de datum van creatie van een bestaand werk achterhalen?

Die vraag heeft weinig belang. Wat wel nuttig is om te weten, is de eventuele overlijdensdatum van de auteur of van de houder van de naburige rechten, om te weten wanneer het werk publiek domein wordt.

Wat is een naburig recht? Antwoord in punt 1.4 (p.43).

Wat is het publiek domein? Antwoord in punt 1.3.12 (p.27).

Waarom is het belangrijk te kunnen bewijzen wanneer we bijvoorbeeld ons nieuwe logo hebben gecreëerd?

Het bewijs van de datum van creatie is nuttig als er sprake is van plagiaat of kopiëren. Als je vaststelt dat een persoon of organisatie jouw logo heeft gekopieerd, en je wilt het gebruik ervan verhinderen, moet je bij de rechter kunnen aantonen dat het logo bestond vóór de kopie die de andere organisatie ervan maakte.

Om dergelijke problemen te vermijden wordt aanbevolen een procedure te ontwikkelen waarmee een datum en een vaderschap aan een werk kan worden gegeven.

Er zijn verschillende mogelijkheden om een werk te 'deponeren' om in de toekomst te kunnen aantonen wie de auteur ervan is en op welke datum het werk werd gedeponeerd. Aangezien de prijzen en formaliteiten in de loop der tijd evolueren, raden we aan om inlichtingen in te winnen bij de instellingen, om de beste oplossing te kiezen.

- **FOD Financiën**: bij de registratiebureaus van de FOD Financiën kan je een datumstempel krijgen op elk document.
- **Een notaris** kan een authentieke akte opstellen waarin wordt verklaard dat het werk bij hem werd gedeponeerd.
- **Benelux-Bureau voor de Intellectuele Eigendom** biedt de procedure van de i-DEPOT envelop aan. Dat is een dubbele envelop. In elke envelop wordt een identiek document gestopt. Beide enveloppen worden door het BBIE verzegeld. De ene envelop krijg je teruggestuurd, de andere wordt verzegeld en in alle vertrouwelijkheid bij het BBIE bewaard.

Hoe kan ik een i-DEPOT indienen?

De details van de procedure worden uitgelegd op de website van het Benelux-Bureau voor de Intellectuele Eigendom <http://www.boip.int>

- **Bepaalde auteursverenigingen** zoals SABAM, SACD-SCAM en SOFAM vervullen de deponeringsformaliteiten waarmee een bepaalde datum aan het werk kan worden gegeven.

Meer informatie

over de websites van de verschillende verenigingen voor collectief beheer vind je in de rubriek “Webografie” (p.79).

- Je kunt ook **een aangetekende brief naar jezelf sturen** (let op de manier waarop je de te beschermen elementen in een brief of pakket stopt, zodat die daarna niet in vraag kan worden gesteld) die het werk bevat of elementen die de creatie ervan aantonen. Bij problemen kan de envelop worden opengemaakt door een deurwaarder, die de inhoud en de verzendingsdatum zal bevestigen. Men kan eventueel een deurwaarder vragen om het werk in de omslag te plaatsen en naar jou thuis te sturen.

Opgelet: het feit dat je een deponering hebt gedaan heeft geen gevolgen voor het feit dat een rechter beschouwt dat het werk door het auteursrecht kan worden beschermd. Het is een formaliteit die aantoont dat er een deponering heeft plaatsgevonden en door wie.

Is het wettelijk depot nuttig voor het auteursrecht?

Helemaal niet. Het hoofddoel van een wettelijk depot is het verzamelen, bibliografisch ontsluiten en bewaren van het gedrukte culturele erfgoed van een land voor de toekomstige generaties. In België verwerft en bewaart de afdeling Wettelijk Depot alle publicaties verschenen op het grondgebied van België en alle publicaties gepubliceerd in het buitenland door auteurs van Belgische nationaliteit. Daarnaast is de afdeling belast met het toezicht op de uitvoering van de wetgeving op het Wettelijk Depot.

Meer informatie over het wettelijk depot

vind je op de website van de Koninklijke Bibliotheek van België: www.kbr.be

1.3.11 Hoelang is een werk door het auteursrecht beschermd?

De bescherming van werken door het auteursrecht geldt tot 70 jaar na de dood van de auteur. Meer precies: 70 jaar vanaf de eerste januari volgend op de overlijdensdatum van de auteur.

Wet van 30 juni 1994, art. 2.

Wanneer verschillende auteurs samen een werk hebben gemaakt, geldt het auteursrecht tot 70 jaar na de dood van de langstlevende coauteur.

Wet van 30 juni 1994, art. 2, §2

Na de dood van de betrokken auteur(s) zijn de erfgenamen bevoegd voor het beheer van de rechten van de overleden auteurs.

Voor werken waarvan de rechten door openbare besturen werden verworven, met name door overdracht, geldt sinds de wet van 1994 dezelfde beschermingsduur.

1.3.12 Wat is publiek domein ?

Men zegt van een werk dat het 'in het publiek domein valt' als het niet meer door het auteursrecht wordt beschermd. Bijgevolg kan men het werk gebruiken zonder toestemming of zonder rechten te betalen. Dergelijke werken zijn in principe zonder toestemming exploiteerbaar, maar er kunnen andere rechten op het werk rusten. Voor een foto van een oud schilderij is geen toestemming nodig, maar de fotograaf kan houder zijn van rechten. Men moet soms ook opletten voor bepaalde spitsvondigheden. Oude muzikale werken kregen eigentijdse bewerkingen, op monumenten kan een verlichting worden geplaatst die beschermd kan zijn, foto's van oude werken kunnen creaties zijn van een hedendaagse fotograaf.

Hoe kan ik gebruik maken van werken die 'in het publiek domein zijn gevallen'?

Je moet nagaan of de auteur meer dan 70 jaar dood is en of de naburige rechten zijn vervallen.

De standbeelden van de Grote Markt in Brussel zijn publiek domein maar de foto's van bepaalde fotografen kunnen beschermd zijn als artistieke foto's en de nachtelijke verlichting van het klank- en lichtspel kan beschermd zijn.

1.3.13 Bestaat er een lijst van beschermde werken?

Er bestaat geen exhaustieve lijst van alle soorten beschermde werken. Dat is ook logisch, aangezien de technieken evolueren en er bij elke technologische evolutie nieuwe soorten werken verschijnen.

De grote categorieën van beschermde werken waarmee je bij je communicatieacties te maken krijgt zijn muziek, foto's, teksten, films en video, schilderijen en beeldhouwwerken, logo's, digitale beelden, enz.

Berner Conventie

De Berner Conventie geeft een lijst die een idee kan geven van alles wat kan of zou kunnen worden beschermd (art 2,1): De term "werken van letterkunde en kunst" omvat alle voortbrengselen op het gebied van letterkunde, wetenschap en kunst, welke ook de wijze of de vorm van uitdrukking zij, zoals boeken, brochures en andere geschriften; voordrachten, toespraken, preken en andere werken van dien aard; toneelwerken of dramatisch-muzikale werken; choreografische werken en pantomimes; muzikale composities met of zonder woorden; cinematografische werken, waarmee volgens een soortgelijke werkwijze uitgedrukte werken worden gelijkgesteld; werken van teken-, schilder-, bouw-, beeldhouw-, graveer- en lithografeerkunst; fotografische werken, waarmee volgens een soortgelijke werkwijze uitgedrukte werken worden gelijkgesteld; werken van toegepaste kunst; illustraties en aardrijkskundige kaarten; tekeningen, schetsen en plastische werken, betrekking hebbende op de aardrijkskunde, de topografie, de bouwkunde of de wetenschappen.

1.3.14 Bestaan er niet-beschermd werken?

1.3.14.1 Niet-beschermd werken

De wet bepaalt dat er twee categorieën van werken zijn die niet beschermd zijn :

- Officiële akten van de overheid : dat zijn wetten, reglementen, decreten, vonnissen (behalve enkele uitzonderingen die te maken hebben met de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer of de bescherming van minderjarigen), enz.

Wet van 30 juni 1994, art. 8, §2

- Redevoeringen uitgesproken in vergaderingen van vertegenwoordigende lichamen (bijvoorbeeld het Parlement), in openbare terechtzittingen van rechtscolleges of in politieke bijeenkomsten. Maar opgelet, alleen de auteur heeft het recht om ze afzonderlijk uit te geven (een aparte publicatie van zijn redevoering).

Wet van 30 juni 1994, art. 8, §1

Deze teksten kunnen dus zonder voorafgaande toestemming worden gekopieerd, behalve voor de integrale weergave van een redevoering waarvan de auteur het recht behoudt om ze volledig te kopiëren.

1.3.14.2 Persinformatie

Je hoort vaak zeggen dat informatie uit de pers zonder toestemming mag worden gekopieerd. Als het 'nieuws' betreft, een feitelijk, ruw gegeven, klopt dat.

Hoe perscommuniqués exploiteren?

Perscommuniqués, 'ruwe gegevens' en berichten van persbureaus kunnen niet worden beschermd en mogen dus zonder toestemming worden gekopieerd. Ze zijn over het algemeen niet origineel, wat toch een vereiste is om beschermd te worden door het auteursrecht.

Als je echter een krantenartikel of een nieuwsvideo, kortom alles wat door zijn origineel karakter een beschermd werk kan zijn, wil kopiëren, ben je uiteraard verplicht om de regels van het auteursrecht na te leven en voorafgaand toestemming te vragen.

Wat moet ik doen als ik op het intranet een krantenartikel over mijn organisatie wil plaatsen?

Dan moet je de toestemming vragen aan Mediargus of Pressbanking, vóór je het kopieert. Meer informatie over hun website vind je in de webografie (p.79). Vergeet bij de publicatie de publicatiereferenties niet te vermelden.

1.3.15 Zijn er uitzonderingen op de voorafgaande toestemming van de auteur?

1.3.15.1 Principe van de uitzonderingen

De wet is duidelijk: de voorafgaande toestemming van de auteur is de regel. Er zijn uitzonderingen, maar die zijn uitvoerig in de wet beschreven en het gebruik ervan is beperkt. De rechtbanken interpreteren ze strikt.

Vormt de overheid een uitzondering, die geen toestemming moet vragen om beschermde werken te gebruiken?

NEE. De overheid moet in haar hoedanigheid de wet betreffende het auteursrecht en de naburige rechten naleven.

Bovendien mag het gebruik van een uitzondering geen afbreuk doen noch aan de belangen van de auteur, noch aan de normale exploitatie van werken die krachtens de uitzonderingen zijn gereproduceerd.

Omdat die materie in de communicatiesector vaak verkeerd wordt gebruikt, geven we hier alle wetsartikelen over de uitzonderingen die kunnen worden gebruikt, om zo precies en praktisch mogelijk te zijn, en om de verleiding, waarbij men zich gedekt waant door de uitzonderingen terwijl ze niet van toepassing zijn, zoveel mogelijk te beperken.

Tip

Men heeft vaak de neiging om de hierna volgende uitzonderingen in ruime zin te gebruiken zonder te checken of ze ook toepasselijk zijn. Lees aandachtig de tekst over de uitzondering die je wilt gebruiken en laat in geval van twijfel de gegrondheid van de uitzondering door een gespecialiseerde jurist verifiëren.

1.3.15.2 Citaten

Het citeren uit een werk dat op geoorloofde wijze openbaar is gemaakt, ten behoeve van kritiek, polemie, recensie, onderwijs, of in het kader van wetenschappelijke werkzaamheden, maakt geen inbreuk op het auteursrecht, voor zover zulks geschiedt overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken en het beoogde doel zulks wettigt.

Mag ik een fragment uit een boek in een reclamecampagne gebruiken?

NEE. De uitzondering van het citaat is slechts op een beperkt aantal gevallen van toepassing.

Het citeren bedoeld in het vorige lid moet de bron en de naam van de auteur vermelden, tenzij dit niet mogelijk blijkt.

Wet van 30 juni 1994, art. 21, §1

In tegenstelling tot wat men al te vaak denkt, moeten citaten dus enkel een fragment uit een werk zijn (ook al is het een kort werk) en mogen ze alleen worden gebruikt voor de doelen die de wet op beperkende wijze bepaalt. Bij een citaat moeten de bronnen en referenties worden vermeld.

Mag ik voor een tv-spotje een fragment van een lied gebruiken in de vorm van een citaat?

NEE. Om een muziekfragment te gebruiken heb je altijd de toestemming van de houders van het recht op dat werk nodig.

1.3.15.3 Bloemlezingen

Voor het samenstellen van een bloemlezing bestemd voor het onderwijs dat niet het behalen van een direct of indirect economisch of commercieel voordeel nastreeft is de toestemming vereist van de auteurs uit wier werk op die manier uittreksels worden samengebracht. Is de auteur echter overleden, dan is de toestemming van de rechthebbende niet vereist, op voorwaarde dat de keuze van het uittreksel, alsmede de presentatie en de plaats ervan de morele rechten van de auteur in acht nemen en dat een billijke vergoeding wordt betaald, die door de partijen wordt overeengekomen of anders door de rechter overeenkomstig de eerlijke gebruiken worden vastgesteld.

Wet van 30 juni 1994, art. 21, §2

Die uitzondering kan nuttig zijn, maar alleen in de onderwijssector en met strikte naleving van de wettelijke voorschriften.

1.3.15.4 Verslagen over actuele gebeurtenissen

Wanneer het werk op geoorloofde wijze openbaar is gemaakt, kan de auteur zich niet verzetten tegen de reproductie en de mededeling aan het publiek, met het oog op informatie, van korte fragmenten uit werken of van integrale werken van beeldende kunst in een verslag dat over actuele gebeurtenissen wordt uitgebracht.

Wet van 30 juni 1994, art. 22, §1

Mag ik voor het jaarverslag van mijn organisatie foto's gebruiken van beelden die dat jaar zijn aangekocht, in de veronderstelling dat het een actuele gebeurtenis is?

NEE. Dat is geen verslag over een actuele gebeurtenis en er moet dus toestemming voor worden gevraagd.

De reproductie en de mededeling aan het publiek van het werk bij gelegenheid van een verslag dat over actuele gebeurtenissen wordt uitgebracht ... moeten uit een oogpunt van voorlichting gerechtvaardigd zijn, en de bron, waaronder de naam van de auteur, moet vermeld worden, tenzij dit niet mogelijk blijkt.

Voor alle duidelijkheid: het betreft een uitzondering die beperkt is tot verslagen van actuele gebeurtenissen waarvoor geen toestemming kan worden gevraagd, gezien de korte termijn (bijvoorbeeld voor een nieuwsbericht voor het televisiejournaal van 's avonds over de opening van een tentoonstelling over hedendaagse kunst kan gebruik worden gemaakt van die uitzondering). Van het ogenblik dat er voor de mededeling een bepaalde termijn is (voor het drukwerk bijvoorbeeld) geldt die uitzondering niet.

1.3.15.5 Werken tentoongesteld op een openbare plaats

Wanneer het werk op geoorloofde wijze openbaar is gemaakt, kan de auteur zich niet verzetten tegen de reproductie en de mededeling aan het publiek van een werk tentoongesteld in een voor het publiek toegankelijke plaats, wanneer het doel van de reproductie of van de mededeling aan het publiek niet het werk zelf is.

Wet van 30 juni 1994, art. 22, §1, 2°

Mag de FOD Financiën op de cover van zijn jaarverslag foto's gebruiken van beeldhouwwerken die op de Koning Albert II-Laan ter hoogte van de Finance Tower staan?

NEE. Ook al staan die beeldhouwwerken in het openbaar en zijn ze voor iedereen toegankelijk, niemand heeft het recht om er zonder toestemming reproducties van te maken voor professioneel gebruik.

We wijzen erop dat de eigendom van een kunstwerk helemaal niet wil zeggen dat de auteur zijn reproductierecht en recht van mededeling aan het publiek heeft overgedragen.

1.3.15.6 Mededeling in familiekring

Wanneer het werk op geoorloofde wijze openbaar is gemaakt, kan de auteur zich niet verzetten tegen de kosteloze privé-uitvoering in familiekring of in het kader van schoolactiviteiten.

Wet van 30 juni 1994, art. 22, §1, 3°

Ook hier moeten de termen strikt worden genomen. Wat de schoolactiviteiten betreft, is de context in de meeste gevallen vrij duidelijk. Het begrip familiekring is echter veel vager. Men gaat er over het algemeen van uit dat het begrip strikt moet worden geïnterpreteerd. Het is in ieder geval duidelijk dat medewerkers van een openbare instelling geen familiekring vormen.

Kan men het jaarlijkse personeelsfeest als een 'familiefeest' beschouwen en dus muziek draaien zonder rechten te betalen?

NEE. Het begrip familiekring is strikt geïnterpreteerd.

1.3.15.7 Reproductie voor privédoeleinden

Wanneer het werk op geoorloofde wijze openbaar is gemaakt, kan de auteur zich niet verzetten tegen de gedeeltelijke of integrale reproductie van artikelen of van werken van beeldende kunst, of van korte fragmenten uit werken die op een grafische of soortgelijke drager zijn vastgelegd, wanneer die reproductie uitsluitend bestemd is voor privégebruik en geen afbreuk doet aan de normale exploitatie van het werk.

Wet van 30 juni 1994, art. 22, §1, 4°

Het is duidelijk dat deze uitzondering die strikt beperkt is tot privédoeleinden geen betrekking kan hebben op het gebruik in het kader van de communicatieactie van een overheidsdienst.

1.3.15.8 Enkele uitzonderingen in verband met onderwijs en wetenschappelijk onderzoek

De volgende drie uitzonderingen hebben weinig nut voor de communicatoren van de overheidsdiensten, behalve in heel beperkte gevallen en met strikte naleving van de uitzonderingen die alleen in het kader van onderwijs en onderzoek mogelijk zijn. Zijn dus toegelaten:

- de gedeeltelijke of integrale reproductie van artikelen, van bladmuziek, van werken van beeldende kunst, of van korte fragmenten uit werken die op een grafische of soortgelijke drager zijn vastgelegd, wanneer die reproductie wordt verricht ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek, voor zover zulks verantwoord is door de nagestreefde niet-winstgevende doelstelling en geen afbreuk doet aan de normale exploitatie van het werk.

Wet van 30 juni 1994, art. 22, §1, 4^obis

- de gedeeltelijke of integrale reproductie op eender welke drager andere dan papier of soortgelijke drager, van artikelen of van werken van beeldende kunst, of van korte fragmenten uit andere werken, met behulp van ongeacht welke fotografische techniek of enige andere werkwijze die een soortgelijk resultaat oplevert, wanneer die reproductie wordt verricht ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek, zulks verantwoord is door de nagestreefde niet-winstgevende doelstelling en geen afbreuk doet aan de normale exploitatie van het werk, en voor zover de bron, waaronder de naam van de auteur, wordt vermeld, tenzij dit niet mogelijk blijkt.

Wet van 30 juni 1994, art. 22, §1, 4^oter

- de mededeling van werken wanneer deze mededeling wordt verricht ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek door instellingen die daartoe door de overheid officieel zijn erkend of opgericht en voor zover deze mededeling verantwoord is door de nagestreefde niet-winstgevende doelstelling, plaatsvindt in het kader van de normale activiteiten van de instelling, enkel wordt uitgevoerd door de gesloten transmissienetwerken van de instelling en geen afbreuk doet aan de normale exploitatie van het werk, en voor zover de bron,

waaronder de naam van de auteur, wordt vermeld, tenzij dit niet mogelijk blijkt.

Wet van 30 juni 1994, art. 22, §1, 4^oquater

1.3.15.9 Reproducties in familiekring

De reproductie van geluidswerken en audiovisuele werken gemaakt in familiekring en alleen daarvoor bestemd zijn toegestaan.

Wet van 30 juni 1994, art. 22, §1, 5°

Mag ik de medewerkers van mijn organisatie een cd aanbieden van een door onze organisatie georganiseerd concert, door gebruik te maken van die uitzondering?

NEE. Medewerkers van een overheidsdienst vormen geen familiekring in de zin van de wet.

Alweer een onbruikbare uitzondering, aangezien familiekring een begrip is dat strikt moet worden geïnterpreteerd.

1.3.15.10 Karikaturen, pastiches en parodieën

Een karikatuur, een parodie of een pastiche, rekening houdend met de eerlijke gebruiken, is toegestaan.

Wet van 30 juni 1994, art. 22, §1, 6°

Mag ik het personage Lucky Luke gebruiken om op een humoristische wijze bepaalde diensten van mijn ministerie voor te stellen, door dat als een parodie te beschouwen?

NEE. De parodie mag geen excuus zijn om een beschermd werk te gebruiken. De parodie moet worden aangetoond, en dat is niet gemakkelijk. Je moet dus voorafgaand de toestemming vragen om het personage te mogen gebruiken.

Dit is een uitzondering waar je voorzichtig mee moet omspringen. Je mag geen werken zonder toestemming gebruiken en beweren dat het een parodie is. Het moet humor zijn of er moet een reëel verschil zijn met het originele werk, anders kunnen de auteurs je de rechten laten betalen, verhoogd met een schadevergoeding.

1.3.15.11 Openbare examens

De kosteloze uitvoering van een werk tijdens een publiek examen, wanneer het doel van de uitvoering niet het werk zelf is, maar het beoordelen van de uitvoerder of de uitvoerders van het werk met het oog op het verlenen van een kwalificatiegetuigschrift, diploma of titel binnen een erkende onderwijsvorm is toegestaan.

Wet van 30 juni 1994, art. 22, §1, 7°

Die uitzondering kan alleen in het strikte kader van openbare examens worden benut.

1.3.15.12 Openbare bibliotheken, musea en archieven

De reproductie die is beperkt tot een aantal kopieën, bepaald in functie van en gerechtvaardigd door het voor de bewaring van het culturele en wetenschappelijke patrimonium gestelde doel, door voor het publiek toegankelijke bibliotheken, musea, of door archieven die niet het behalen van een direct of een indirect economisch of commercieel voordeel nastreven, voor zover hierdoor geen afbreuk wordt gedaan aan de normale exploitatie van het werk en geen onredelijke schade wordt berokkend aan de wettige belangen van de auteur is toegestaan.

De materialen die aldus worden vervaardigd blijven eigendom van deze instellingen, die zichzelf ieder commercieel of winstgevend gebruik ervan ontfagen.

De auteur kan hiertoe toegang krijgen, onder strikte inachtneming van de bewaring van het werk en tegen een billijke vergoeding van het werk verricht door deze instellingen.

Wet van 30 juni 1994, art. 22, §1, 8°

Nog een uitzondering waar communicatoren geen gebruik van kunnen maken.

1.3.15.13 Collecties van bibliotheken, musea, ...

De mededeling, met inbegrip van de beschikbaarstelling van niet te koop aangeboden of aan licentievoorwaarden onderworpen werken die onderdeel uitmaken van de verzamelingen van voor het publiek toegankelijke bibliotheken, wetenschappelijke en onderwijsinstellingen, musea of archieven die niet het behalen van een direct of een indirect economisch of commercieel voordeel nastreven, hierin bestaande dat het

werk, via speciale terminals in de gebouwen van die instellingen, voor onderzoek of privéstudie meegedeeld wordt aan of beschikbaar gesteld wordt voor individuele leden van het publiek is toegestaan.

Wet van 30 juni 1994, art. 22, §1, 9°

Nog een uitzondering die niet kan worden benut.

1.3.15.14 Tijdelijke opnames door omroeporganisaties

Tijdelijke opnamen van werken, gemaakt door omroeporganisaties met hun eigen middelen, met inbegrip van de middelen van een persoon die optreedt namens en onder de verantwoordelijkheid van de omroeporganisaties, ten behoeve van hun eigen uitzendingen zijn toegestaan.

Wet van 30 juni 1994, art. 22, §1, 10°

Een heel beperkte uitzondering, alleen voor gebruik door omroeporganisaties (wettelijke terminologie voor radio- en televisieomroepen).

1.3.15.15 Reproducties en mededelingen voor personen met een handicap

De reproductie en mededeling aan het publiek van werken ten behoeve van mensen met een handicap, die rechtstreeks met deze handicap verband houden en van niet-commerciële aard zijn en voor zover het wegens de betrokken handicap noodzakelijk is, voor zover hierdoor geen afbreuk wordt gedaan aan de normale exploitatie van het werk en geen onredelijke schade wordt berokkend aan de wettige belangen van de auteur zijn toegestaan.

Wet van 30 juni 1994, art. 22, §1, 11°

Die uitzondering kan uiteraard nuttig zijn, maar alleen als alle, cumulatieve voorwaarden voor de uitzondering zijn vervuld.

1.3.15.16 Openbare tentoonstellingen en openbare verkopen van werken

De reproductie en de mededeling aan het publiek voor reclamedoeleinden, voor openbare tentoonstellingen of openbare verkopen van artistieke werken, voor zover het noodzakelijk is voor de promotie van die gebeurtenissen, met uitsluiting van enig ander commercieel gebruik zijn toegestaan.

Wet van 30 juni 1994, art. 22, §1, 12°

Die uitzondering is strikt beperkt tot de ‘aankondigingen’ die noodzakelijk zijn om het evenement te promoten. De catalogus van een tentoonstelling valt dus niet onder die uitzondering.

1.3.15.17 Reproductie van uitzendingen door ziekenhuizen, gevangenissen en instellingen voor jeugd- of gehandicapten

De reproductie van uitzendingen, door erkende ziekenhuizen, gevangenissen en instellingen voor jeugd- of gehandicaptenzorg, voor zover deze instellingen geen winstoogmerk nastreven en dat deze reproductie is voorbehouden voor het exclusieve gebruik van de daar verblijvende natuurlijke personen is toegestaan.

Wet van 30 juni 1994, art. 22, §1, 13°

Ook die uitzondering is niet van toepassing op de communicatoren, behalve op de communicatoren van die instellingen en voor het beoogde doel.

1.3.15.18 Conclusie betreffende de uitzonderingen

De lijst met uitzonderingen is wel lang, maar het gebruik ervan is strikt beperkt en er zijn weinig uitzonderingen die we in het kader van de communicatie van de overheidsdiensten kunnen benutten.

Mag ik deze uitzonderingen voor communicatieacties benutten?

Ga voorzichtig te werk en controleer het of vraag hulp aan een gespecialiseerde jurist om zeker te zijn dat de uitzondering die je wilt benutten wel degelijk toepasselijk is.

1.3.16 Wat is namaak?

‘Een namaakproduct / namaak is een inbreuk op het industrieel eigendomsrecht. Merken, tekeningen en modellen, octrooien, ... zijn onderworpen aan de industriële eigendom en mogen dus niet worden gebruikt zonder de toestemming van de houder van het recht. Er bestaan ook zogenaamde “door piraterij verkregen goederen”. In dit geval gaat het om een inbreuk op auteursrechten (het ongeoorloofd kopiëren van muziek, video’s, software, ...). Namaak en piraterij hebben dus één ding gemeen: ze schenden het intellectueel eigendomsrecht.’ FAQ van <http://www.namaak.be>

Meer informatie over namaak

op de website <http://www.namaak.be>

Als ik gadgets wil kopen om bij een communicatieactie uit te delen, hoe kan ik er dan zeker van zijn dat het geen namaak is?

De prijs moet je aandacht trekken. Een prijs die duidelijk onder de normale prijs ligt, is verdacht. Het is ook verstandig om bij de aankoop in de koopovereenkomst een clause op te nemen, waarin de leverancier je de garantie geeft dat het geen namaakproducten zijn en je tegen elk verhaal op dat gebied vrijwaart. Voorbeeld van garantieclause in bijlage 4.3 (p.74).

Uiteraard is het belangrijk dat je bij communicatieacties geen verboden producten gebruikt of er niet mee geconfronteerd wordt. Deze producten zijn er jammer genoeg in overvloed en ze worden via verschillende kanalen te koop aangeboden.

Het is belangrijk dat je de volledige garantie krijgt als je merkproducten koopt, zodat je ze bij de acties die je organiseert kunt gebruiken. Als je twijfelt over een eventuele namaak van producten kan de Administratie der Douane en Accijnzen van de FOD Financiën je helpen. Ze schrijft op haar website <http://www.namaak.be> het volgende: 'bijzondere aandacht wordt ook besteed aan ondersteuning van, en samenwerking tussen, de overheid en de bevoegde openbare diensten. Namaak is een clandestien en groeiend fenomeen, waarbij de laatste technologieën worden toegepast en dat gericht is op de meest uiteenlopende producten. De strijd tegen namaakhandel vereist dan ook dat, in het kader van een multidisciplinaire aanpak, alle nationale en internationale instanties die de goede werking van de goederen- en dienstenmarkt moeten waarborgen, worden gemobiliseerd.'

Tip

Vermeld in het contract of de offerteaanvraag dat bij een levering van producten aan jouw organisatie alle rechten betreffende de intellectuele eigendom van derden moeten worden nageleefd en dat je leverancier je voor elk probleem op dat vlak vrijwaart. Een voorbeeld van garantieclause in bijlage 4.3. (p.74).

Interessant om te weten is dat, naast de namaakproducten, ook een inbreuk op het auteursrecht vanuit juridisch oogpunt een misdrijf van namaking is.

1.3.17 Creative Commons licenties

Creative Commons licenties zijn gecreëerd om de verspreiding van werken te vergemakkelijken, in de veronderstelling dat het auteursrecht een hinderpaal is voor de verspreiding van cultuur.

Meer informatie

op de website <http://creativecommons.nl/licenties/uitleg> waar we de meeste van de volgende gegevens hebben gehaald, die overigens onder de Creative Commons licentie zijn gepubliceerd.

Die licenties worden vaak gebruikt door auteurs die hun werken via het internet verspreiden. De filosofie steunt op de volgende principes:

- de auteur bepaalt de gebruiksmodaliteiten van zijn werk door een licentie te kiezen die de gebruikers moeten naleven.
- hij geeft het publiek van tevoren de toestemming voor bepaalde gebruikswijzen volgens de door de auteur bepaalde voorwaarden, waarbij hij toch zijn rechten behoudt.
- dat bevordert de verspreiding, het onderzoek en het hergebruik van werken in andere creaties (teksten, foto's, muziek, films, websites, ...).

De licenties bestaan in drie vormen :

- een verklarende samenvatting voor gebruikers zonder juridische achtergrond, waarin op een eenvoudige manier de handelingen worden beschreven die het publiek op het werk mag verrichten,
- een contract voor juristen,
- een versie in computercode, waarmee een link kan worden gemaakt naar de samenvatting en de metadata aan het werk kunnen worden verbonden.

Werken die onder een Creative Commons licentie vallen zijn herkenbaar aan het logo

Met het systeem Creative Commons is van tevoren en op een eenvoudige manier het volgende mogelijk:

- de houders van het recht kunnen de voorwaarden om hun werken te gebruiken gemakkelijk kiezen en vertolken.
- de gebruikers moeten niet systematisch voor elk gebruik onderhandelen over een toestemming.

De zes beschikbare licenties

Ze worden aangeduid met hun naam en icoon. Die zijn een weergave van de verschillende gekozen opties door de auteur die meer vrijheden wil verlenen dan het minimumstelsel van het auteursrecht, door aan het publiek mee te delen dat bepaalde gebruiken van tevoren zijn toegestaan.

Naamsvermelding			
Naamsvermelding GeenAfgeleideWerken			
Naamsvermelding NietCommercieel GeenAfgeleideWerken			
Naamsvermelding NietCommercieel			
Naamsvermelding NietCommercieel GelijkDelen			
Naamsvermelding GelijkDelen			

Betekenis van elke optie:

- **Naamsvermelding.** Je staat anderen toe om het werk waar jij auteursrecht op hebt te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren, en om afgeleid materiaal te maken dat op jouw werk gebaseerd is – maar uitsluitend als jij vermeld wordt als maker.
- **Niet-Commercieel.** Anderen mogen je werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, alsmede materiaal wat op jouw werk gebaseerd is, mits niet voor commerciële doeleinden.
- **GeenAfgeleideWerken.** Anderen mogen je werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen jouw werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.
- **GelijkDelen.** Je staat anderen toe om van jouw werk afgeleid materiaal

te maken onder de voorwaarde dat zij het onder dezelfde licentie vrijgeven als het originele werk.

We wijzen erop dat de wet op het auteursrecht uiteraard toepasselijk blijft en wordt opgelegd op de creaties onder Creative Commons. Vooral de uitzonderingen op het auteursrecht zijn van toepassing.

1.3.18 Auteursrecht en fotokopie

1.3.18.1 Wat zijn de grenzen van het kopieerrecht?

De wet staat fotokopieën van fragmenten uit werken, kranten- of tijdschriftartikelen zonder de toestemming van de rechthebbenden (auteurs en uitgevers) toe. In ruil voor die principiële toestemming verleent de wet de auteurs en uitgevers evenredig een vergoeding die door de firma Repobel bij de gebruikers van fotokopieën en bij de fabrikanten en invoerders van fotokopieermateriaal wordt geïnd. Over de vergoeding die een overheidsdienst moet betalen is meestal voor alle diensten van de organisatie onderhandeld.

Meer informatie

op www.repobel.be

Je mag dus zonder voorafgaande toestemming artikelen, foto's en fragmenten uit boeken fotokopiëren. Dat wil echter niet zeggen dat je die kopieën voor overheidscommunicatie mag gebruiken, noch dat je ze voor een communicatieactie mag kopiëren.

1.4 Wat zijn naburige rechten?

Naburige rechten zijn rechten die aan de andere actoren van de creatie zijn toegekend. Het zijn de natuurlijke of rechtspersonen die delen in het succes van het werk van de auteur en aan wie de wet rechten heeft toegekend. Deze naburige rechten lijken sterk op het auteursrecht. De personen die meewerkten aan de artistieke creatie zijn de uitvoerende kunstenaars, de producenten (van muziek en films) en de omroeporganisaties.

1.4.1 Waarom naburige rechten?

Het is duidelijk dat kunstenaars soms meer succes hebben dan de auteurs (vaak onbekend bij het publiek) van de werken die ze uitvoeren en zonder de producers, de investeerders, waaronder de omroeporganisaties, zouden veel uitvoeringen van hun eigen producties niet plaatsvinden.

Daarom heeft de wet, naast het auteursrecht, een categorie van rechten gecreëerd voor deze actoren.

1.4.2 Wie geniet naburige rechten?

De houders van de naburige rechten zijn:

- de uitvoerende kunstenaars
- de producenten van fonogrammen
- de producenten van films
- de omroeporganisaties.

1.4.3 Rechten van de uitvoerende kunstenaars

De uitvoerende kunstenaars kunnen aanspraak maken op vermogensrechten op hun prestaties (reproductierecht, recht van mededeling aan het publiek, verhuurrecht, uitleenrecht en distributierecht). We wijzen erop dat het om de belangrijkste kunstenaars gaat. Figuranten en sportlui zijn van deze categorie uitgesloten. De kunstenaars hebben ook vermogensrechten. Die zijn echter beperkt tot de naam en het recht op eerbied voor hun werk. Net als de auteurs kunnen ze niet volledig aan het moreel recht verzaken.

Er zijn ook uitzonderingen voor de prestaties van uitvoerende kunstenaars. Deze zijn vrij identiek aan die voor de auteurs.

Ook uitvoerende kunstenaars kunnen uiteraard hun rechten overdragen. Dat moet ook schriftelijk gebeuren en strikt worden geïnterpreteerd. Het komt vaak voor dat uitvoerende kunstenaars in een contract hun rechten aan hun producent overdragen.

Hoe kan ik weten of er naburige rechten zijn van uitvoerende kunstenaars?

De producer of zijn vertegenwoordiger, waarmee je contact hebt opgenomen voor zijn toestemming, zal je erop wijzen. Het is overigens verstandig om in het contract met de producer op te nemen dat hij je vrijwaart tegen een eventueel beroep van een uitvoerende kunstenaar - Bijlage 4.4 p.74.

1.4.4 Rechten van de producenten

De producent is de natuurlijke of rechtspersoon die de geluidsopname van de fonogram (muziekdrager) of van de film heeft gefinancierd.

Die rechthebbenden hebben het reproductierecht, het recht van mededeling aan het publiek, en het verhuur-, uitleen- en distributierecht voor de dragers (digitale dragers inbegrepen) die ze hebben helpen produceren.

Het is dus belangrijk dat je ook hun toestemming hebt voor het gebruik van muziek, geluid, beelden en films.

1.4.5 Recht van de omroeporganisaties

De omroeporganisaties, dat zijn de radio- en televisiekanalen, hebben rechten op de programma's die ze uitzenden. Bovendien beschikken ze over de naburige rechten van de producenten op de programma's die ze maken.

Moet ik aan VTM de toestemming vragen om een interview van de voorzitter van mijn FOD op het intranet te plaatsen?

JA. VTM is houder van de naburige rechten op de programma's en de toestemming moet worden gevraagd.

Je moet dus de toestemming van de omroep vragen om een van zijn programma's opnieuw uit te zenden, ook al gebeurt dat gratis en is het publiek beperkt tot het personeel van een organisatie. Je moet eveneens de toestemming hebben om een van zijn programma's op het internet te plaatsen.

1.4.6 Hoelang is een werk door de naburige rechten beschermd?

Naburige rechten vervallen op de eerste januari volgend op de 50 jaar (in plaats van 70 voor de auteurs) :

- na de artistieke prestatie, de reproductie of de mededeling aan het publiek
- na de eerste vastlegging, mededeling of reproductie voor de producenten van films en muziekdragers
- na de eerste uitzending voor de omroepen.

1.4.7 Welke soorten naburige rechten zijn er?

De vermogensrechten en het moreel recht (voor de uitvoerende kunstenaars) zijn net als bij het auteursrecht de categorieën van de naburige rechten.

Welke categorieën van vermogensrechten zijn er?

Antwoord in punt 1.3.2 (p.12)

Wat is een moreel recht?

Antwoord in punt 1.3.3 (p.14)

1.4.8 Welke uitzonderingen zijn er bij de naburige rechten?

Ze lijken vrij goed op de uitzonderingen voor het auteursrecht die we al zagen in de punten 1.3.15.1 (p.30) en volgende. We zullen de uitzonderingen vlug doornemen en vermelden welke eventueel voor bepaalde communicatieacties kunnen worden gebruikt.

Die uitzonderingen zijn bepaald in artikel 46 van de wet van 30 juni 1994 en luiden als volgt:

- 1° het citeren uit een prestatie, ten behoeve van kritiek, polemieek, recensie, onderwijs, of in het kader van wetenschappelijke werkzaamheden, maakt geen inbreuk op het auteursrecht, voor zover

zulks geschiedt overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken en het beoogde doel zulks wettigt

2° de vastlegging, de reproductie en de mededeling aan het publiek, met het oog op informatie, van korte fragmenten van de prestaties van de rechthebbenden (...) in een verslag dat over actuele gebeurtenissen wordt uitgebracht.

Deze uitzondering is strikt beperkt tot verslagen over actuele gebeurtenissen.

3° de kosteloze privé-uitvoering in familiekring of in het kader van schoolactiviteiten.

Deze uitzondering is niet van toepassing, want ze is beperkt tot de familiekring in de strikte zin van het woord.

3°bis de reproductie van korte fragmenten van een prestatie wanneer deze reproductie wordt verricht op om het even welke drager ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek, indien zulks verantwoord is door de nagestreefde niet-winstgevende doelstelling en geen afbreuk doet aan de normale exploitatie van de prestatie.

Deze uitzondering is niet van toepassing op communicatieacties.

3°ter. de mededeling van prestaties voor zover deze mededeling wordt uitgevoerd ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek door instellingen die daartoe door de overheid officieel zijn erkend of opgericht en voor zover deze mededeling verantwoord is door de nagestreefde niet-winstgevende doelstelling, plaatsvindt in het kader van de normale activiteiten van de instelling, enkel wordt uitgevoerd door de gesloten transmissienetwerken van de instelling en geen afbreuk doet aan de normale exploitatie van de prestatie.

Deze uitzondering is niet van toepassing op communicatieacties.

4° de reproductie van prestaties van de houders van de naburige rechten, die in familiekring geschiedt en alleen daarvoor bestemd is.

Deze uitzondering is niet van toepassing op communicatieacties.

4°bis. tijdelijke reproductiehandelingen van voorbijgaande of bijkomstige aard die een integraal en essentieel onderdeel vormen van een technisch procedé dat wordt toegepast met als enig doel de doorgifte in een netwerk tussen derden door een tussenpersoon of

een rechtmatig gebruik van een prestatie, waarbij die handelingen geen zelfstandige economische waarde bezitten.

Deze uitzondering is niet van toepassing op communicatieacties.

5° een karikatuur, een parodie of een pastiche, rekening houdend met de eerlijke gebruiken.

Dit is een uitzondering waar je voorzichtig mee moet omspringen. Je mag geen werken zonder toestemming gebruiken en beweren dat het een parodie is. Het moet humor zijn of er moet een reëel verschil zijn met het originele werk, anders kunnen de auteurs je de rechten laten betalen, verhoogd met een schadevergoeding.

6° de kosteloze uitvoering van een werk tijdens een publiek examen, wanneer het doel van de uitvoering niet het werk zelf is, maar het beoordelen van de uitvoerder of uitvoerders van het werk met het oog op het verlenen van een kwalificatiegetuigschrift, diploma of titel binnen een erkende onderwijsinstelling.

Deze uitzondering geldt alleen voor publieke examens.

7° de reproductie beperkt tot een aantal kopieën, bepaald in functie van en gerechtvaardigd door het doel het culturele en wetenschappelijke patrimonium te bewaren, door voor het publiek toegankelijke bibliotheken, musea, of door archieven die niet het behalen van een direct of een indirect economisch of commercieel voordeel nastreven, voor zover hierdoor geen afbreuk wordt gedaan aan de normale exploitatie van de prestatie en geen onredelijke schade wordt berokkend aan de wettige belangen van de houders van naburige rechten.

De materialen die aldus worden vervaardigd blijven eigendom van deze instellingen, die zichzelf ieder commercieel of winstgevend gebruik ervan ontfegen.

De houders van naburige rechten kunnen hiertoe toegang krijgen, onder strikte inachtneming van de bewaring van het werk en tegen een billijke vergoeding van het werk verricht door deze instellingen;
Deze uitzondering is niet van toepassing op communicatieacties.

8° de mededeling en de beschikbaarstelling van niet te koop aangeboden of aan licentievoorzwaarden onderworpen prestaties die onderdeel uitmaken van de verzamelingen van voor het publiek toegankelijke bibliotheken, wetenschappelijke en onderwijsinstellingen, musea of

archieven die niet het behalen van een direct of een indirect economisch of commercieel voordeel nastreven, hierin bestaande dat het werk, via speciale terminals in de gebouwen van die instellingen, voor onderzoek of privéstudie medegegedeeld wordt aan of beschikbaar gesteld wordt voor individuele leden van het publiek.

Deze uitzondering is niet van toepassing op communicatieacties.

9° tijdelijke opnamen van prestaties, gemaakt door omroeporganisaties met hun eigen middelen, met inbegrip van de middelen van een persoon die optreedt namens en onder de verantwoordelijkheid van de omroeporganisaties, ten behoeve van hun eigen uitzendingen.

Deze uitzondering is niet van toepassing op communicatieacties.

10° de reproductie en mededeling aan het publiek van prestaties ten behoeve van mensen met een handicap, die rechtstreeks met deze handicap verband houdt en van niet-commerciële aard is en voor zover het wegens de betrokken handicap noodzakelijk is, voor zover hierdoor geen afbreuk wordt gedaan aan de normale exploitatie van de prestatie en geen onredelijke schade wordt berokkend aan de wettige belangen van de houders van naburige rechten.

Deze uitzondering beperkt zich tot die acties die in een heel strikt kader plaatsvinden.

11° de reproductie en de mededeling aan het publiek voor reclamedoelinden, voor openbare tentoonstellingen of openbare verkopen van prestaties, voor zover het noodzakelijk is voor de promotie van die gebeurtenissen, met uitsluiting van enig ander commercieel gebruik.

Deze uitzondering beperkt zich tot die acties die in een heel strikt kader plaatsvinden.

12° de reproductie van uitzendingen, door erkende ziekenhuizen, gevangenissen en instellingen voor jeugd- of gehandicaptenzorg, voor zover deze instellingen geen winstoogmerk nastreven en dat deze reproductie is voorbehouden voor het exclusieve gebruik van de daar verblijvende natuurlijke personen.

Deze uitzondering is waarschijnlijk onbruikbaar voor communicatieacties.

De lijst met uitzonderingen is wel lang, maar het gebruik ervan is strikt beperkt en er zijn weinig uitzonderingen die in het kader van de communicatie van de overheidsdiensten kunnen worden gebruikt.

1.5. Aan wie moet ik toestemming vragen om een werk te gebruiken?

1.5.1. De rechthebbenden

Wat is een rechthebbende?

Een rechthebbende is een natuurlijke of rechtspersoon die auteursrechten of naburige rechten op een werk bezit. Rechthebbenden zijn de auteur, bij overlijden van de auteur zijn erfgenamen, zijn uitgever van boeken of tijdschriften, zijn producer, een uitvoerend kunstenaar, een omroep, zijn werkgever of zijn klant, als hij aan hem zijn rechten heeft overgedragen.

We zagen al dat er talrijke categorieën van houders van auteursrechten en naburige rechten zijn.

Als je weet wie de auteur of de houder van de naburige rechten is, kun je uiteraard rechtstreeks contact opnemen met die persoon. Bijvoorbeeld een fotograaf bij wie je een foto hebt besteld.

Tip

Als je niet kunt achterhalen wie de rechthebbende(n) is (zijn), neem dan contact op met een vennootschap voor collectief beheer voor auteurs, zoals SABAM, SACD, SOFAM, enz.

1.5.2. Beheersvennootschappen

In België zijn er vele collectieve beheersvennootschappen die de auteurs (SABAM, SACD, SOFAM, SCAM, enz.) dan wel de houders van de naburige rechten (URADDEX, SIMIM, enz.) vertegenwoordigen.

De vennootschappen vertegenwoordigen hun leden van wie ze daartoe meestal een mandaat kregen om wereldwijd alle auteursrechten waarop ze recht hebben te vorderen. De vennootschappen verdelen dan de rechten onder de auteurs volgens hun eigen verdeelsleutel en houden een commissie voor hun werkingskosten af.

De vennootschappen worden op verschillende niveaus door de overheid en door een bedrijfsrevisor gecontroleerd.

Ze zijn vaak een nuttige hulp bij het identificeren van de auteurs van de werken die je wilt gebruiken, en ze geven de tarieven voor de verschillende gebruiken.

Meer informatie

over de websites van de collectieve beheersvennootschappen vind je in de webografie op p.79.

1.6. Wat met de auteursrechten en de naburige rechten van statutaire of contractuele medewerkers?

Als er geen schriftelijk contract bestaat waarin de rechten aan de werkgever worden overgedragen, blijven de auteursrechten en de naburige rechten in het bezit van de maker of van de houder van de naburige rechten. Het is dus belangrijk dat je een overdrachtsclausule opstelt. (zie voorbeeldclausule in bijlage 4.5 p.74).

Hoe beheer ik werken die door statutaire medewerkers zijn gemaakt?

Het statuut voorziet momenteel niet in een overdracht van rechten aan de werkgever. In sommige overheidsdiensten ondertekenen de organisatie en bepaalde medewerkers die betrokken zijn bij een creatie die in aanmerking komt om door het auteursrecht of de naburige rechten beschermd te worden een document voor de overdracht van de rechten.

De overdracht van rechten moet immers schriftelijk gebeuren. In geval van een conflict zal de rechter ze trouwens strikt interpreteren.

Het spreekt vanzelf dat de overdracht van rechten alleen betrekking heeft op werken die de werknemer in het kader van zijn werk creëert. Een medewerker van de communicatiedienst die 's avonds politieromans schrijft, zal uiteraard zijn rechten op de publicatie daarvan niet aan zijn werkgever overdragen, ook al heeft hij een clausule voor de overdracht van rechten getekend.

Hoe beheer ik de werken die door contractuele medewerkers zijn gemaakt?

Het is verstandig om hen een clause voor de overdracht van rechten te laten ondertekenen, die in hun contract wordt opgenomen. Er wordt zelfs aangeraden om die clause in alle arbeidscontracten van contractuele medewerkers op te nemen. Het gebeurt immers vaker dat medewerkers later een creatievere functie gaan uitoefenen dan die waarvoor ze werden aangeworven. Zo gebeurt het niet zelden dat een informaticus later webdesigner wordt. En meestal denkt niemand bij de functiewisseling eraan om hem een bijakte aan zijn contract met een overdracht van rechten te laten tekenen, met als gevolg dat je organisatie niet de rechten op de creaties van de medewerker heeft (zie clause voor de overdracht van rechten in bijlage 4.5 p.74).

We wijzen hier op het bijzondere karakter van software en databanken. Er wordt verondersteld dat de werkgever de rechten daarop heeft, tenzij er een andere regeling is.

Zijn databanken door het auteursrecht beschermd?

Antwoord in punt 1.10 (p.53).

1.7 Wat met de auteursrechten en de naburige rechten van onderaannemers in de culturele sector?

De culturele sector is de sector waarin de klant van de auteur een culturele actor is (theater, uitgever, enz.).

In de culturele sector, waartoe sommige overheidsinstellingen kunnen behoren, moet je de verschillende exploitatiewijzen van de betrokken werken en de manier waarop de auteur voor elke exploitatiewijze wordt betaald, duidelijk omschrijven. Als voorbeeld geven we enkele exploitatiewijzen voor een foto: op papier, op affiches, op het internet, als logo, voor een boek, voor een straatreclame, enz.

We wijzen erop dat er geen overdracht van rechten is op exploitatiewijzen die bij de ondertekening van de overdrachtsovereenkomst nog niet bestonden. Als je een werk in het kader van een nieuwe technologie wilt gebruiken, moet je dus een nieuwe toestemming vragen.

1.8. Wat met de auteursrechten en de naburige rechten van onderaannemers in de niet-culturele sector?

In de niet-culturele sector, wat voor de meeste activiteiten van de federale overheid het geval is, blijven de rechten de eigendom van de houder van de rechten, behalve bij een schriftelijke overdracht. Om dus de rechten op bestelde werken te verkrijgen, moet je een overdrachtsovereenkomst (Bijlage 4.5 p.74) opstellen waarin duidelijk wordt vermeld dat de maker zijn rechten aan de klant heeft overgedragen. Let wel: de overeenkomst kan niet in een volledige overdracht van de vermogensrechten voorzien, maar een gedeeltelijke overdracht is wel mogelijk.

Hoe beheer ik de rechten op werken die bij personen of instellingen van buiten mijn organisatie zijn besteld?

Het is belangrijk dat je de auteurs of de houders van de naburige rechten een zo volledig mogelijke overdracht laat ondertekenen, zodat alle gebuiken die je beoogt in de overdracht zijn begrepen (voorbeeld van een clause over de overdrachtsrechten in bijlage 4.5 p.74).

1.9 Hoe de auteursrechten in het kader van overheidsopdrachten beheren?

Als de overheid een overheidsopdracht lanceert om een werk te kopen dat door de intellectuele eigendom is beschermd, moet je in het bestek een clause met de overdracht van de rechten opnemen, zodat de organisatie de cessionaris is van de auteursrechten en van de naburige rechten.

Wat moet ik in de offerteaanvraag vermelden?

We raden aan om enerzijds de overdracht van de auteursrechten en de naburige rechten te bepalen en anderzijds een waarborg tegen eisen van derden betreffende de rechten van de intellectuele eigendom (voorbeelden van beide clauses in bijlage 4 p.70).

1.10 Zijn databanken door het auteursrecht beschermd?

JA. Databanken zijn door het auteursrecht beschermd.

Databanken die door de keuze of de rangschikking van de gegevens een eigen intellectuele schepping van de auteur zijn, worden als zodanig door het auteursrecht beschermd. De bescherming van databanken op grond van het auteursrecht geldt niet voor de werken, de gegevens of de elementen zelf en laat de bestaande rechten op de werken, gegevens of andere elementen vervat in de databank onverlet.

Onder "databank" wordt een verzameling verstaan van werken, gegevens of andere zelfstandige elementen, die systematisch of methodisch geordend en afzonderlijk met elektronische middelen toegankelijk zijn.

Wet van 30 juni 1994, art. 20 bis

We moeten hier bij vermelden dat je bijvoorbeeld geen contactdatabank mag gebruiken die door een derde is gemaakt, zonder hem daarvoor toestemming te vragen (punt 1.21, p.66).

Tip

Als je een databank koopt of huurt is het verstandig om in de overeenkomst met de leverancier de volgende clausule op te nemen: "De leverancier garandeert de FOD ABC dat hij de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer nauwgezet heeft nageleefd met betrekking tot alle persoonlijke gegevens die zijn opgenomen in de databank waarvoor het contract is opgesteld, en vrijwaart de FOD ABC tegen elk beroep vanwege elke betrokken persoon in verband met de bescherming van de persoonlijke gegevens."

De databanken zijn zelfs door twee soorten aanvullende rechten beschermd: het auteursrecht, als de originaliteit kan worden aangetoond, en een specifiek recht (zogenaamd sui generis), als de originaliteit ontbreekt. Dankzij die dubbele bescherming zijn alle databanken beschermd.

1.10.1 De bescherming van databanken door het auteursrecht

De wet bepaalt dat een databank 'een eigen intellectuele schepping van de auteur' moet zijn, en dus een zekere originaliteit moet bevatten, om door het auteursrecht beschermd te zijn.

Een bijzonder kenmerk is dat er een vermoeden van overdracht is ten gunste van de werkgever (in de niet-culturele industrie) voor databanken die medewerkers in het kader van hun functie creëren. Dat vermoeden van overdracht kan door een contractuele of zelfs een collectieve overeenkomst in vraag worden gesteld.

Wat met de auteursrechten en de naburige rechten van statutaire of contractuele medewerkers?

Antwoord in punt 1.6 (p.50)

1.10.2 De bescherming van databanken door het recht 'sui generis'

Als de originaliteit ontbreekt, is de databank beschermd door het recht sui generis waarin de rechthebbende de naam van 'producent' draagt, aangezien hij de persoon is die de ontwikkeling van de databank heeft gefinancierd. De producent heeft het recht om een opvraging of een hergebruik van de databank te verbieden, voor zover hij aantoont dat hij de databank heeft gemaakt door middel van een 'belangrijke' investering, zonder dat dat begrip is gedefinieerd.

De beschermingsduur van een databank door het recht sui generis is 15 jaar na de voltooiing ervan.

1.11 Is software door het auteursrecht beschermd ?

JA. Een andere Belgische wet van 30 juni 1994 heeft betrekking op de bescherming van computerprogramma's. Artikel 1 van die wet bepaalt duidelijk dat computerprogramma's met litteraire werken zijn gelijkgesteld.

Artikel 1 van de wet van 30 juni 1994 betreffende de rechtsbescherming van computerprogramma's

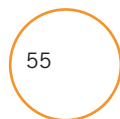
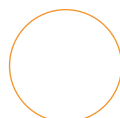
Artikel 1 van de wet van 30 juni 1994 betreffende de rechtsbescherming van computerprogramma's bepaalt duidelijk het volgende "...worden computerprogramma's, het voorbereidend materiaal daaronder begrepen, auteursrechtelijk beschermd en gelijkgesteld met werken van letterkunde in de zin van de Berner Conventie voor de bescherming van werken van letterkunde en kunst."

Het is in ieder geval de overheidsdienst die moet bewijzen dat hij op dat vlak voldoet.

Afgezien van de licenties van de gebruikte programma's gaan we niet verder uitweiden over dat aspect, dat weinig met communicatieacties te maken heeft.

Meer informatie

op de website van de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie: <http://economie.fgov.be> > Intellectuele Eigendom

1.12 Het recht op afbeelding

Naast het auteursrecht heeft de wetgever ook voorzien in een recht op afbeelding, ingevoegd in artikel 10 van de wet van 30 juni 1994: 'De auteur of de eigenaar van een portret dan wel enige andere persoon die een portret bezit of voorhanden heeft, heeft niet het recht het te reproduceren of aan het publiek mede te delen zonder toestemming van de geportretteerde of, gedurende twintig jaar na diens overlijden, zonder toestemming van zijn rechtverkrijgenden.'

Je moet dus de toestemming vragen aan de persoon van wie je een afbeelding wilt maken.

Tip

Als er bij evenementen foto's worden genomen met het doel die te publiceren, kun je dat beter medelen aan de aanwezigen, onder andere op een of meerdere borden in de zaal. Vraag de fotograaf ook de foto's zichtbaar te nemen en rekening te houden met de mensen die niet op de foto willen.

Die toestemming geldt niet voor publieke personen in de uitoefening van hun functie. Maar de reproductie van de afbeelding mag alleen in het kader van die functie worden gemaakt. Je mag bijvoorbeeld de foto van een politicus die uit zijn dienstwagen stapt niet gebruiken om reclame te maken voor het automerk.

Tip

De toestemming moet niet per se schriftelijk worden gegeven, maar het is uiteraard beter als je een bewijs hebt. Er wordt dus aanbevolen een schriftelijke toestemming te laten ondertekenen door de personen van wie de afbeelding in een communicatiecampagne wordt gebruikt (een voorbeeld van een clause voor de overdracht van rechten op afbeeldingen vind je in bijlage 4.2 p.72).

1.13 Enkele aspecten van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer

In bepaalde communicatieacties krijgen communicatoren te maken met de verwerking van persoonlijke gegevens. In wat nu volgt hebben we het over de reglementering met betrekking tot de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

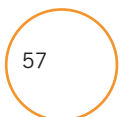
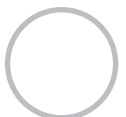
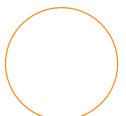
De wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer is toepasselijk op alle overheidsadministraties (behalve enkele beperkte uitzonderingen voor de politie- en gelijkgestelde diensten).

Meer informatie

Op de website van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer vind je talrijke praktische aanbevelingen: www.privacycommission.be

Daarnaast moeten overheidsorganisaties ook verplichtingen naleven bij de verwerking van persoonlijke gegevens. (voorafgaande toestemming, bepaalde doeleinden, niet-overmatige gegevensinzameling, enz.).

De verzamelde persoonlijke gegevens moeten op grond van de toestemming van de betrokken personen, de wet of de reglementering worden gebruikt.

1.14 De grote categorieën van werken en hun gebruik

1.14.1 Hoe kan ik de rechten om muziek te gebruiken krijgen?

Muziek wordt veel gebruikt door organisaties en de muziekrechten zijn soms ingewikkeld. Voor muziek zijn er immers verschillende categorieën van auteurs (auteur, componist, bewerker, uitgever, enz.) en houders van naburige rechten (producenten, uitvoerende kunstenaars, omroeporganisaties).

Om muziek te gebruiken moet je dus de toestemmingen vragen VOOR elk gebruik.

Voor welk soort muziekgebruik moet ik de toestemming vragen?

Hieronder een aantal voorbeelden waarvoor je toestemming moet vragen: muziek in liften, telefonische wachtmuziek, muziek bij een evenement (ook al is dat beperkt tot de medewerkers van je organisatie), muziek in de cafetaria, muziek op een website of op het intranet, muziek op een cd-rom, dvd, enz.

De meest eenvoudige weg loopt via SABAM, dat quasi het volledige muziekrepertoire beheert. SABAM kan je trouwens ook zeggen wie de andere houders van rechten of de andere beheersvennootschappen zijn aan wie je toestemmingen moet vragen.

Als ik klassieke muziek gebruik, moet ik dan nog auteursrechten betalen?

Als de componist meer dan 70 jaar dood is, gelden er geen auteursrechten meer. Het kan echter zijn dat er naburige rechten van toepassing zijn en dat de toestemming van de uitvoerende kunstenaar, producenten, of omroeporganisaties is vereist.

Hier is de situatie vrij eenvoudig. Er zijn zowel bij SABAM, voor de auteursrechten, als bij URADEX, voor de rechten van de uitvoerende kunstenaars, tarieven van toepassing voor het uitzenden van de muziek.

Als ik een concert met een Spaanse artiest organiseer, moet ik dan contact opnemen met SABAM?

JA. Zoals de meeste beheersvennootschappen vertegenwoordigt SABAM alle auteurs van de wereld.

We willen er hier toch nog eens op wijzen dat de uitzending van muziek op de werkvloer over het algemeen als een publieke mededeling wordt beschouwd. Een FOD is geen 'grote familie' in de zin van het auteursrecht, en de uitzondering van de mededeling in familiekring is dus niet van toepassing.

Wat moet ik doen als ik een muziekclip wil gebruiken?

Een muziekclip is in de zin van het auteursrecht een audiovisueel werk dat ook een muzikaal werk bevat. In dat geval moet de toestemming worden gevraagd aan de auteurs van het audiovisuele werk, en vooral aan de auteurs van het muzikaal werk, de uitvoerende kunstenaars als die op de clip te zien zijn, en aan de producent van het werk, die vaak de muziekproducent is. Het meest eenvoudige is dan contact op te nemen met de muziekproducent, die normaal gezien alle andere rechthebbenden kent en met hen via een contract is verbonden, om de toestemming te krijgen.

Als er klassieke muziek wordt uitgezonden, waarvan de auteurs al meer dan 70 jaar dood zijn, moet er uiteraard geen auteursrecht meer worden betaald. Daarom zijn de vier jaargetijden van Vivaldi zo populair als telefonische wachtmuziek.

Moet ik de toestemming hebben om via een radiotoestel muziek uit te zenden?

JA, als het om een publieke mededeling gaat, bijvoorbeeld in een cafetaria. NEE, als het een radiotoestel in een bureau van een ambtenaar betreft.

1.14.2 Hoe kan ik een afbeelding of een foto gebruiken?

Een foto is een beschermd werk, dus is de voorafgaande toestemming van de auteur vereist.

Mag ik foto's van een persoon gebruiken?

Voor dat soort afbeeldingen heb je minstens twee toestemmingen nodig: die van de fotograaf, omwille van het auteursrecht, en die van de persoon op de foto, omwille van het recht op afbeelding. Als de foto in een tijdschrift is verschenen, kan het zelfs zijn dat je de toestemming van de uitgever moet vragen.

Op het internet staan veel foto's die zogezegd 'vrij van rechten' zijn. Je moet de voorwaarden van de websites die dergelijke afbeeldingen aanbieden goed lezen. De foto's zijn wel gratis, maar niet als je ze in een professionele context wilt gebruiken (punt 1.24, p.67).

Mag ik foto's gebruiken van kunstwerken die mijn organisatie heeft gekocht?

Het feit dat je organisatie de kunstwerken heeft gekocht wil niet zeggen dat ze andere rechten op het werk heeft verworven. Over het algemeen draagt de auteur immers noch zijn reproductierechten, nog de rechten op mededeling aan het publiek over. Bijgevolg moet je de auteur voorafgaand om zijn toestemming vragen als je een van de werken voor een publicatie op papier of op een website wilt gebruiken.

Wat betreft de afbeeldingen die op Creative Commons (punt 1.3.17, p.40) ter beschikking staan mag je niet vergeten dat een gebruik door een overheidsorganisatie gelijk staat met een commercieel gebruik. In sommige gevallen kun je echter contact opnemen met de auteur om een specifieke licentie te vragen.

De auteur van een werk heeft geen afstand gedaan van zijn rechten als zijn werken in het openbaar worden tentoongesteld, zelfs niet in een museum. De werken van Magritte bijvoorbeeld zijn in het Brussels museum samengebracht, maar mogen niet zonder de voorafgaande toestemming van de erfgenaam worden gereproduceerd.

Als de auteur bekend is, moet je dus contact met hem opnemen om zijn toestemming te krijgen en over een eventuele vergoeding te onderhandelen. Het is belangrijk dat je weet dat de bedragen in kwestie van foto tot foto enorm variëren en dat je moet onderhandelen.

Mag ik afbeeldingen gebruiken die mijn organisatie eerder al in een reclamecampagne heeft gebruikt?

Die beelden zijn vaak door het auteursrecht beschermd. Daarom is een toestemming van de rechthebbenden vereist. Aangezien er in dit domein echter veel rechten worden overgedragen, kan het zijn dat de rechthebbende de fotograaf is, of de creatieveling van het agentschap, of het agentschap, of zelfs de adverteerder. Dat je organisatie de beelden enkele jaren geleden in een campagne heeft gebruikt, wil niet zeggen dat je ze tot in het oneindige mag gebruiken. Je moet eerst nagaan of je organisatie ook vandaag nog de reproductie- en mededelingsrechten heeft.

Als je echter een foto hebt gekozen waarvan je niet weet wie de auteur is en je gebruikt die foto zonder toestemming, dan is dat namaak en dan ben je strafbaar (punt 1.3.16, p.38).

Hoe kan ik afbeeldingen van stripfiguren gebruiken?

Stripfiguren zijn ook beschermde werken en elke reproductie of mededeling ervan zonder toestemming is verboden. Je moet er bijvoorbeeld niet aan denken om Kuifje te gebruiken in je communicatie, zolang Hergé niet meer dan 70 jaar dood is.

Het kan nuttig zijn om contact op te nemen met SOFAM of SABAM. Beide beheersmaatschappijen beheren de rechten van de fotografen. Ze kunnen je helpen bij de identificatie van de fotograaf van het werk dat je wilt gebruiken, of je in contact brengen met andere fotografen.

Mag ik afbeeldingen van monumenten gebruiken?

Als de architecten die de monumenten hebben gebouwd al meer dan 70 jaar dood zijn, is er geen probleem. Het Hortahuis en het Atomium zijn echter werken die ook vandaag nog zijn beschermd. Om afbeeldingen of video's te gebruiken is dus de toestemming van de rechthebbenden nodig. Wat deze materie betreft, lijkt SOFAM het grootste register te hebben.

Meer informatie

op de websites van SOFAM en SABAM in de webografie (p.79).

Vergeet ook het voorwerp op de foto niet. Op een foto van een persoon kan immers het recht op afbeelding van toepassing zijn (tot 20 jaar na het overlijden van de persoon). Voor foto's van beschermde werken (bijvoorbeeld het Atomium of een modern beeldhouwwerk) moeten de rechthebbenden van het gefotografeerde voorwerp ook hun toestemming geven.

Tip

Probeer altijd werken te gebruiken waarvan de rechten zijn verworven, want in geval van een klacht van de auteur zijn de te betalen bedragen meestal veel hoger dan wat betaald had moeten worden als je vooraf had onderhandeld.

1.15 Hoe kan ik toegangsplannen gebruiken?

Toegangsplannen worden gemaakt door gespecialiseerde bedrijven die er rechten op kunnen hebben. Als je een plan hebt laten tekenen door een graficus kan dat ook een beschermd werk zijn, als dat plan origineel is.

Een verwijzing naar een gespecialiseerde website, zoals Google Map of Mappy, kan een simpele oplossing zijn en is bovendien gratis.

1.16 Hoe kan ik designvoorwerpen gebruiken?

Designvoorwerpen zijn gewone voorwerpen die door de creativiteit van hun auteur een bijzonder kenmerk kregen dat hun oorspronkelijk gebruik overstijgt. Een bank van Xavier Lust of een meubel van Tom De Vrieze zijn meer dan een bank of een meubel (punt 1.2, p.10).

Als die voorwerpen de hoofdonderwerpen van een mededeling of een reproductie zijn, is de toestemming van de auteurs vereist.

1.17. Hoe kan ik een film- of videofragment gebruiken?

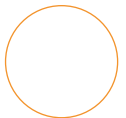
Behalve met de auteur(s) van het audiovisuele werk moet je hier ook rekening houden met de naburige rechten van de producenten of de omroeporganisaties. Vergeet ook niet dat in bepaalde buitenlandse wetgevingen de producent wordt gezien als de auteur van het werk.

Mag ik video's van nieuwsfragmenten gebruiken?

Die beelden worden vaak gemaakt door televisiekanalen die houder zijn van de rechten op de beelden. Je moet dus de toestemming krijgen van de omroeporganisatie. De andere houders van de rechten kunnen hun rechten hebben afgestaan aan de omroeporganisatie, of die laatste kan je zeggen hoe je de rechten kunt krijgen. Het is verstandig om de omroeporganisatie de garantie te vragen dat ze alle rechten op de beelden heeft, en dat ze je vrijwaart tegen elk beroep van derden betreffende de beelden.

Het gerucht dat je een filmfragment zonder toestemming mag gebruiken klopt helemaal niet. Een voorafgaande toestemming is onontbeerlijk.

Ook hier kunnen auteursverenigingen zoals SABAM of SACD je helpen met de toestemmingen, en ze kunnen je in contact brengen met de betrokken producenten en omroeporganisaties.

1.18 Hoe kan ik fragmenten van boeken, kranten- en tijdschriftartikelen beheren?

Voor een elektronisch persoverzicht is een voorafgaande toestemming nodig, zelfs als je organisatie de papieren versie van de krant of het tijdschrift heeft gekocht. Als je een artikel scant, maak je immers een kopie, en daarvoor is de toestemming nodig, en als je het online zet doe je een mededeling aan het publiek.

Hoe kan ik een elektronisch persoverzicht voor intern gebruik in mijn organisatie online zetten?

De rechten van de uitgevers voor dat soort activiteiten werden aan twee beheersmaatschappijen toevertrouwd: Mediargus voor de Nederlandstalige pers, en Pressbanking voor de Franstalige pers. Met beide maatschappijen kunnen vaste contracten worden afgesloten in functie van het aantal artikelen en het aantal bestemmingen van het persoverzicht.

Meer informatie

op de websites van de maatschappijen in de webografie (p.79).

Als je fragmenten van literaire werken wilt gebruiken, moet je rekening houden met twee categorieën van rechthebbenden: de auteur (schrijver, journalist) en zijn uitgever. Om de vereiste toestemmingen te krijgen, neem je eerst contact op met de uitgever. Hij kan je meestal zeggen of de auteur hem al dan niet zijn rechten voor het soort gebruik van de tekst dat je beoogt heeft overgedragen.

Hoe kan ik een papieren persoverzicht voor intern gebruik in mijn organisatie ter beschikking stellen?

Het kopiëren van persartikelen voor een 'papieren' persoverzicht is gedekt door het abonnement dat je organisatie bij Reprabel heeft genomen. Je moet echter weten dat, als je een nieuw persoverzicht samenstelt dat bij heel veel medewerkers wordt verspreid, het te betalen bedrag aan Reprabel kan worden verhoogd.

Als je de auteur zoekt: SABAM en SACD vertegenwoordigen heel wat literaire schrijvers en JAM vertegenwoordigt veel journalisten.

1.19 Hoe kan ik niet-muzikale radio-uitzendingen gebruiken?

Radio-uitzendingen zijn vaak voor hun eigen producties aan de naburige rechten van de omroeporganisaties onderworpen.

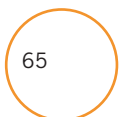
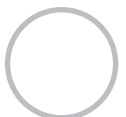
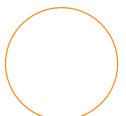
Wat de betrokken auteurs betreft is het soms ingewikkelder, want hoe zit het met interviews? Zijn die origineel of niet? Enkele vragen aan de winnaar van een wielervedstrijd worden niet als een origineel werk beschouwd. Voorbereide interviews vergen echter heel wat creativiteit van de journalist, en soms zelfs van de geïnterviewde. Bovendien gebeurt het niet zelden dat radio- en televisiezenders hun medewerkers een document laten ondertekenen waarin ze hun rechten overdragen.

Het gemakkelijkst is contact op te nemen met de betrokken omroeporganisatie. Bij het schrijven van dit stuk zijn er onderhandelingen aan de gang om de rechten van bepaalde omroeporganisaties door bepaalde instellingen te laten vertegenwoordigen. In afwachting van een beslissing, moet je contact opnemen met de betrokken omroeporganisatie.

1.20 Hoe kan ik officiële akten en openbare redevoeringen gebruiken?

De Belgische wet is duidelijk. Die teksten zijn niet beschermd door het auteursrecht. De enige beperkingen houden verband met de bescherming van de persoonlijke levenssfeer voor vonnissen, en het feit dat alleen de auteur van een openbare redevoering het recht heeft om ze afzonderlijk uit te geven (punt 1.3.14.1, p.29).

Wet van 30 juni 1994, art 8

1.21 Hoe kan ik databases met adressen gebruiken?

Databases zijn door het auteursrecht en/of een specifiek recht beschermd, zodat een database niet zonder de toestemming van haar auteur of producent in haar geheel of voor het grootste gedeelte kan worden hergebruikt (punt 1.10, p.53).

Het kopiëren van een database van oud-studenten die toegankelijk is via een van hen, is illegaal, ook al gebeurt zo iets wel vaker. Vergeet ook niet dat adressendatabases dikwijls 'valse' adressen bevatten, waarmee de eigenaar van de database kan bewijzen dat je ze gebruikt hebt.

1.22 Welke aspecten van communicatie hebben te maken met het recht op privacy?

Vanzelfsprekend moet bij communicatieacties waarbij persoonlijke gegevens worden gebruikt de verplichtingen van de wet op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer nauwgezet worden nageleefd.

De wet van 8 december 1992 is van toepassing

Meer informatie

op de website van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer: www.privacycommission.be

1.23 Kan ik een bestaand werk vertalen of aanpassen?

Je mag een bestaand werk niet vertalen of aanpassen zonder de toestemming van de auteur van het originele werk, en als het een literair werk betreft, moet je ook de toestemming van de uitgever hebben (punt 1.3.2.3, p.13).

1.24 Kan ik werken die 'vrij van rechten' zijn gebruiken?

Uit ervaring blijkt dat je heel goed moet opletten met werken die 'vrij van rechten' worden aangeboden, zoals foto's. In de meeste gevallen zie je, als je de algemene gebruiksvoorwaarden van die databases aandachtig leest, dat de kosteloosheid alleen geldt voor privégebruik. Bij communicatieacties van een overheidsdienst kan men uiteraard niet spreken van privégebruik (punt 1.14.2, p.60).

1.25 Kan ik werken die ik op het internet 'vind' gebruiken?

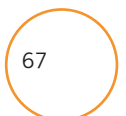
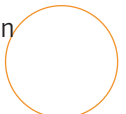
We herhalen voor alle duidelijkheid dat het auteursrecht van toepassing is op het internet. Een werk dat je op het internet 'vindt' (een afbeelding, muziek of een videofragment), is beschermd door het auteursrecht. Bovendien zijn bepaalde werken door een buitenlandse wetgeving beschermd, die van de Belgische wet kan verschillen.

Je moet elk werk dat je op het internet vindt dus beschouwen als een werk dat door het auteursrecht is beschermd en alles in het werk stellen om de noodzakelijke toestemmingen te krijgen vóór je het gebruikt. Als je de auteur niet kunt identificeren, kun je dikwijls een ander, gelijkaardig werk vinden waarvan de auteur bekend is. Je kunt zelfs een vergelijkbaar werk laten maken door een fotograaf die bijvoorbeeld een document voor de overdracht van de rechten heeft ondertekend.

1.26 Is het auteursrecht van toepassing op een intranet?

Uiteraard. Een intranet is een openbaar communicatieorgaan, ook al is het publiek tot één enkele organisatie beperkt. Voor het online zetten van werken op een intranet is een reproductie van de werken en een mededeling aan het publiek nodig.

Voor elk beschermd werk dat op het intranet wordt geplaatst is dus een voorafgaande toestemming nodig.

1.27 Hoe moet ik de verkregen rechten op werken die vroeger zijn gemaakt analyseren?

Het gebeurt wel vaker dat een communicatiedienst een voorraad heeft van al gebruikte, bestelde en niet-gebruikte beelden, teksten en video's die men op het internet of elders heeft 'gevonden' en die men heeft bewaard, maar zonder vermelding van de referentie, noch de auteur of de plaats waar ze zijn gevonden.

Het gebruik van die afbeeldingen of werken kan een probleem zijn, zoals een grote onderneming onlangs ondervond. De onderneming werd een proces aangedaan wegens namaak, nadat ze een afbeelding had gebruikt waarvan ze meende dat ze de rechten had.

Steeds meer communicatieafdelingen implementeren een database met afbeeldingen, teksten, foto's, enz. waarin elk gegeven aan de betrokken overeenkomst voor de overdracht van rechten en de referenties van het werk is gelinkt (Bijlage 2, p.69). Zo weet je van elk werk dat 'in voorraad' is of de organisatie over de rechten beschikt, of die niet zijn vervallen, of de rechten gelden voor het gewenste gebruik, enz.

Als er geen dergelijk systeem is, kun je je beter telkens houden aan de bestelde werken en niets bewaren.

2. Bijlagen

Bijlage 1. Tarieven van de vennootschappen voor het beheer van de rechten

De tarieven van de vennootschappen vermelden we niet en wel om twee redenen: de tarieven veranderen regelmatig en ze variëren in functie van het gebruik. We raden je aan om op het ogenblik dat je een toestemming nodig hebt, contact op te nemen met de betrokken maatschappijen om hun tarieven te vragen. Denk eraan dat je meestal over de tarieven kunt onderhandelen in functie van het aantal gebruikte werken. De prijs om in het openbaar muziek te draaien zal per stuk duurder zijn dan een jaarcontract.

Bijlage 2. Metadata

We hebben het hierboven (punt 1.27, p.68) gehad over de noodzaak om in elke administratie (of gecentraliseerd) een database samen te stellen met werken die opnieuw kunnen worden gebruikt. Dan moet er voor elk werk een fiche worden gemaakt met de vermelding waarvoor elk werk kan worden gebruikt. Het kan nuttig zijn om binnen de overheid een standaardfiche op te stellen die alle nodige gegevens bevat. Er moet uiteraard ook een computerstructuur worden gecreëerd die alleen de werken waarvoor de rechten zijn verworven ter beschikking stelt.

Bijlage 3. De juridische grondslag

- Wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten (BS 27.07.1994)
- Wet van 30 juni 1994 houdende omzetting in Belgisch recht van de Europese richtlijn van 14 mei 1991 betreffende de rechtsbescherming van computerprogramma's (BS 27.07.1994)
- Wet van 22 mei 2005 houdende de omzetting in Belgisch recht van de Europese Richtlijn 2001/29/EG van 22 mei 2001 betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij (BS 27.05.2005)
- Wet van 25 maart 1999 betreffende de toepassing op de Belgen van

zekere bepalingen van de Berner Conventie voor de bescherming van werken van letterkunde en kunst van 9 september 1886, aangevuld te Parijs op 4 mei 1896, herzien te Berlijn op 13 november 1908, aangevuld te Bern op 20 maart 1914, herzien te Rome op 2 juni 1928, te Brussel op 26 juni 1948, te Stockholm op 14 juli 1967 en te Parijs op 24 juli 1971, gedaan te Parijs op 24 juli 1971 en van het Internationaal Verdrag inzake de bescherming van uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en omroeporganisaties, gedaan te Rome op 26 oktober 1961 (BS 10.11.1999, 41931)

- Wet van 3 april 1995 houdende de aanpassing van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten (BS 29.04.1995, 11461; err. BS 8.08.1995, 22903)
- Wet van 15 mei 2007 betreffende de bestraffing van namaak en piraterij van intellectuele eigendomsrechten (BS 18.07.2007)
- Wet van 31 augustus 1998 houdende omzetting in Belgisch recht van de Europese richtlijn van 11 maart 1996 betreffende de rechtsbescherming van databanken (BS 14.11.1998)
- Berner conventie van 9 september 1886 inzake het auteursrecht (volledige tekst op de website www.wipo.int)
- Verdragen van de Wereldorganisatie voor de intellectuele eigendom over de auteursrechten en de naburige rechten (meer informatie op de website in het Frans en het Engels www.wipo.int)

Bijlage 4. Bestaan er standaardclausules of standaardovereenkomsten?

Hier vind je enkele voorbeelddocumenten die nuttig kunnen zijn. Let op als je ze gebruikt, want ze zijn niet per se aangepast aan de situatie waarvoor je ze wilt gebruiken. Je doet het best een beroep op een interne of externe jurist om de meest geschikte overeenkomst op te stellen.

4.1. Voorbeeld van vertrouwelijkheidsclausule

De partijen verbinden zich ertoe ten opzichte van eender wie de gegevens, informatie en zaken geheimen waarvan ze in het kader van de prestaties betreffende deze overeenkomst kennis nemen voor zich te houden.

In het kader van de uitvoering van deze overeenkomst kan elke partij verplicht toegang krijgen tot de gegevens, de knowhow en de ervaring van de andere partij. Ze kan ook verplicht toegang krijgen tot de gegevens, de knowhow en de ervaring van klanten van de ene of de andere partij.

Die gegevens, knowhow en ervaring, of elk deel of elk detail ervan, of de combinatie van die informatie met andere, niet-vertrouwelijke elementen worden hierna "GEGEVENS" genoemd, ongeacht de manier waarop ze werden verkregen en ongeacht of ze schriftelijk of mondeling, in de vorm van tekeningen, foto's, proeven, analyses, materieel, machineonderdelen, diskettes of enige andere drager voorkomen.

Elke partij verbindt zich er met deze overeenkomst toe om alle GEGEVENS die ze direct of indirect van de andere partij via een van haar leden of via eender welke maatschappij die ermee in relatie staat krijgt strikt geheim en vertrouwelijk te houden.

Elke partij verbindt zich er in het bijzonder toe om:

- geen GEGEVENS bekend te maken en alles in het werk te stellen om de bekendmaking van de GEGEVENS aan derden te vermijden. Die derden dat zijn ook elke maatschappij en/of instelling die in relatie staat met elke partij
- de GEGEVENS binnen zijn organisatie alleen bekend te maken aan leden of werknemers die expliciet gehouden zijn aan een onbeperkte geheimhouding en direct betrokken zijn bij de besprekingen, tests of enige andere uitwisseling van ervaring betreffende de GEGEVENS
- de GEGEVENS alleen voor het voormelde doel te gebruiken en de GEGEVENS niet direct of indirect op een commerciële manier te exploiteren.

Zijn uitgesloten van de verplichte geheimhouding, alle GEGEVENS waarvan kan worden aangetoond:

- dat ze tot het publiek domein behoorden op het ogenblik van hun bekendmaking of dat ze het daarna zijn geworden zonder dat dat door een van de partijen op een foutieve wijze is veroorzaakt
- dat ze bekend waren bij een van de partijen op het ogenblik van hun bekendmaking of bekend werden bij een van de partijen na de bekendmaking door de andere partij, op een andere wijze dan door bronnen die zich moeten houden aan de geheimhoudingsplicht ten opzichte van de andere partij of die niet gemachtigd waren over de GEGEVENS te beschikken.

De partij die de GEGEVENS bezorgt, blijft eigenaar van elke ter beschikking gestelde drager van GEGEVENS en de daaraan verbonden rechten.

De geheimhoudingsplicht blijft geldig voor een periode van vijf jaar, vanaf het einde van deze overeenkomst, ongeacht de manier waarop de overeenkomst een einde neemt.

4.2. Voorbeeld van een clause voor de overdracht van rechten op afbeelding

GEBRUIKSTOELATING

Ondergetekende,
 wonende in.....

geeft de FOD ABC, gevestigd in , de toelating om de in de hierbij gevoegde bijlage (die integraal deel uitmaakt van deze toelating) beschreven vaste beelden en/of video-opnames (hierna genoemd de “afbeeldingen”) volledig of gedeeltelijk, al dan niet geïntegreerd in andere vaste of bewegende beelden, gewijzigd, al dan niet geretoucheerd, uitgebracht op eender welke drager van papier, textiel, plastic of andere materialen, al dan niet verspreid op eender welke digitale videodrager en geïntegreerd in eender welke elektronische drager met inbegrip van het internet en het intranet te gebruiken, te reproduceren en mee te delen, en dat voor onbeperkte duur vanaf de ondertekening van dit document.

Die toelating wordt gegeven voor elke verspreidingszone, zowel in België als in het buitenland:

(gelieve het gepaste veld of de gepaste velden aan te kruisen)

- voor eender welke interne en externe communicatie van de FOD ABC, en vooral voor de interne bedrijfspers, elke institutionele brochure of elk jaarverslag, met uitzondering dus van elk commercieel of publicitair gebruik, dat wil zeggen waarbij in alle externe dragers advertentieruimte kan worden aangekocht;
- voor eender welk publicitair gebruik (waarbij in alle externe dragers advertentieruimte kan worden aangekocht of op eender welke publicitaire of commerciële drager, packaging, uitgave, pers, design, directe marketing, enz.) door of voor de FOD ABC.

De toelating is geldig voor een periode van vijf jaar, te rekenen vanaf de datum van ondertekening van dit document, en kan worden verlengd. De FOD ABC verbindt zich ertoe de reglementering inzake het respect voor persoonlijke gegevens in het kader van de doeleinden van deze toelating na te leven.

Ondergetekende doet uitdrukkelijk afstand van eender welke vergoeding van welke aard ook voor het gebruik van de afbeeldingen waarin deze toelating voorziet. Ondergetekende bevestigt dat hij de afgestane rechten volledig bezit, en begrijpt en aanvaardt dat deze toelating de FOD ABC er in geen geval toe verplicht de afbeeldingen te gebruiken.

Deze toelating kan alleen worden ingetrokken als de ondergetekende een aangetekende brief stuurt naar de directie Communicatie van de FOD ABC. De intrekking van de toelating is, in ieder geval, pas effectief ten vroegste 6 maanden na de ontvangst van de brief en de intrekking heeft geen betrekking op het gebruik van afbeeldingen op bestaande dragers of op dragers die op de datum van de ontvangst van de brief in productie zijn, en dat voor de volledige levensduur van de dragers.

Er wordt uitdrukkelijk overeengekomen dat de ondergetekende de mogelijkheid behoudt om, door middel van een aangetekende brief verstuurd naar de directie Communicatie van de FOD ABC, de afbeeldingen in te trekken.

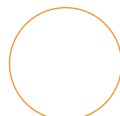
Opgemaakt te(in twee exemplaren, één voor de ondertekenende werknemer en één voor de FOD ABC)

Op

Naam:

Handtekening:

BIJLAGE: BESCHRIJVING VAN DE AFBEELDINGEN WAARVOOR DE TOELATING GELDT

4.3. Vrijwaring tegen beroep door derden voor het aankopen van producten (namaak)

De leverancier vrijwaart de FOD ABC tegen elk beroep van derden betreffende de geleverde producten en diensten, en vrijwaart de FOD ABC in het bijzonder tegen elk beroep van derden betreffende het recht inzake de intellectuele eigendom. De leveranciers garanderen dat noch de producten, noch een deel ervan namaakelementen bevatten of elementen die afbreuk zouden kunnen doen aan de rechten betreffende de intellectuele of industriële eigendom van eender welke derde.

4.4. Vrijwaring van een muziek- of filmproducent tegen elk beroep door derden

De producent garandeert:

- dat hij alle auteursrechten en naburige rechten bezit op de werken die door het recht op de intellectuele eigendom zijn beschermd en waarvan hij de rechten in het kader van deze overeenkomst overdraagt, en hij garandeert de FOD ABC het vrije en volledige genot van de overgedragen rechten tegen elke stoornis en eender welke uitwinning.
- dat hij per overdracht alle rechten heeft verworven van zijn medewerkers en medecontractanten, auteurs, houders van de naburige rechten of van andere rechten betreffende de intellectuele eigendom, die aan de creatie van de werken hebben meegewerkt en hij vrijwaart de FOD ABC tegen elke terugvordering van hunnentwege.
- dat hij de toelating heeft gekregen om de afbeeldingen van de personen en goederen die eventueel in het kader van de werken zijn gemaakt, te verspreiden.

4.5. Voorbeeld van een clause voor de overdracht van rechten

De auteur draagt aan de FOD ABC, naargelang de werken en samen met het geheel van de eraan verbonden garanties in feite en in rechte, in volle eigendom alle rechten over waarvan hij titularis is, op alle werken die gerealiseerd zijn in het kader van deze overeenkomst (hierna de werken), deliverables, plannen, schetsen, maquettes, essays, proefstukken, prototypes, tekeningen, ontwerpen, logo's, benamingen, voorontwerpen, documentatie, studies, dragers en alle al dan niet afgewerkte documenten, kennisbestanden en andere subsystemen, en de eraan

verbonden documentatie, de al dan niet octrooieerbare innovaties, procedés, knowhow... en dat op alle digitale of andere dragers die als zodanig of geïntegreerd kunnen worden gebruikt, met of zonder wijziging, en dat wereldwijd.

1. Overdracht van rechten

De overgedragen rechten zijn:

- het recht op het reproducereen of het laten reproducereen van de werken en, voor software en databases, hun ontwikkelingen en bijwerkingen, zonder beperking in aantal, geheel of gedeeltelijk, met alle middelen en procedés, op alle dragers en alle materialen, zowel huidige als toekomstige, bekende of onbekende, en met name op papieren of afgeleide, plastic, numerieke, magnetische, elektronische drager of op computer, door downloaden, op openbaar of privénetwerk, uitgave, drukkerij, fotokopie, maar ook via uploaden, aanplakken, overdragen of permanent of tijdelijk opslaan;
- het recht om de werken te vertegenwoordigen of te laten vertegenwoordigen, en voor software en databases, hun ontwikkelingen en bijwerkingen, door alle huidige of toekomstige, bekende of onbekende verspreidings- en communicatiemiddelen, met name in het kader van een presentatie aan het publiek van eender welke dragers, bij alle manifestaties, colloquia, conferenties, tentoonstellingen, beurzen, festivals, en via elk online telecommunicatienetwerk, zoals internet, intranet, digitaal televisienetwerk, uitzending via radiogolven, satelliet, kabel, interactief telematisch systeem, downloaden, teletransmissie, al dan niet draadloze telefoonnetwerken;
- het recht om de werken geheel of gedeeltelijk aan te passen, te wijzigen, te transformeren, te laten evolueren, het recht om de software te corrigeren, te laten evolueren, nieuwe versies of nieuwe ontwikkelingen te realiseren, de software te onderhouden, te decompileren, te mixen, te wijzigen, in elkaar te zetten, te overschrijven, te bewerken, te digitaliseren, op eender welke configuratie te zetten, met eender welke software, database, computerproduct te verbinden, de algoritmes voor eender welk doel, geheel of gedeeltelijk, in eender welke vorm, gewijzigd, besnoeid, ingekort, uitgebreid te gebruiken, ze geheel of gedeeltelijk naar of in bestaande of toekomstige werken te integreren, en dat op eender welke papieren of magnetische of optische drager en met name internet, schijf, diskette, band, cd-rom, listing;
- het recht om werken geheel of gedeeltelijk in eender welke taal en, voor de software, in eender welke programmeertaal, te vertalen of laten vertalen en de resultaten op eender welke drager te reproducereen;

-
- het recht om de werken via alle middelen, verhuren en uitlenen inbegrepen, gratis of tegen betaling op de markt te brengen, uit te delen, te commercialiseren en te verspreiden;
 - het recht om de werken op eender welke wijze te gebruiken en te exploiteren, voor de eigen activiteiten of ten voordele van derden, in eender welke hoedanigheid;
 - het recht om volledig of gedeeltelijk de overgedragen rechten over te dragen, en met name eender welke derde eender welke overeenkomst voor reproductie, distributie, verspreiding, commercialisering, fabricage, in eender welke vorm, ongeacht de drager en het middel, tegen betaling of gratis te geven;
 - het recht om elk hergebruik en/of elke wezenlijke opvraging van de inhoud van de databases toe te staan of te verbieden.

2. Bescherming van de rechten

Overeenkomstig de overdracht draagt de auteur aan de FOD ABC het exclusieve recht over om in zijn eigen naam eender welke titel van industrieel eigendom die geschikt is om de werken te beschermen te deponeren, en met name elke aanvraag voor een octrooi, gebruikscertificaat, aanvullend beschermingscertificaat, kwekerscertificaat, topografie van halfgeleiderproducten, eender welke aanvraag tot registratie van een tekening of model, merk of domeinnaam, ongeacht of het Belgische, gemeenschaps- of internationale aanvragen betreft. De FOD ABC is de enige begunstigde van alle rechten die verbonden zijn aan de titels van de industriële eigendom die als dusdanig kunnen worden geleverd, en kan er vrij over beschikken.

3. Reikwijdte van de overdracht

Deze clausule houdt een overdracht in van de rechten van intellectuele eigendom van de auteur op alle werken die hij in het kader van deze overeenkomst zal hebben gecreëerd of aan wier creatie hij zal hebben meegewerkt, op alle plaatsen en voor de gehele tijd dat de intellectuele eigendom zal duren. Deze overdracht valt onder de Belgische wetgeving betreffende het auteursrecht. Het betreft een definitieve overeenkomst en er is overeengekomen dat bij de berekening van de vastgestelde honoraria rekening wordt gehouden met deze overdracht van rechten. Krachtens deze overeenkomst heeft de auteur geen enkel recht meer op de overgedragen elementen, zowel in België als in het buitenland.

4. Rechten en plichten van de auteur

De auteur mag de werken voor zijn eigen publiciteit gebruiken (website, brochures, enz.). Als het literatuur over het project betreft of een gedeeltelijk of volledig hergebruik, moet hij eerst de toestemming van de

FOD ABC vragen.

De auteur garandeert:

- dat hij alle auteursrechten en naburige rechten bezit op de door de intellectuele eigendom beschermde werken die hij in het kader van deze overeenkomst kan realiseren of gebruiken en garandeert de FOD ABC het vrije en volledige genot van de overgedragen rechten tegen elke stoornis en eender welke uitwinning die hij heeft verworven met een overdracht van rechten die identiek is aan deze overdracht,
- alle rechten van zijn medewerkers, al dan niet auteurs, die hebben meegewerkt aan de creatie van de werken, en vrijwaart de FOD ABC tegen elke terugvordering.
- de toestemming te hebben gekregen om de afbeeldingen van personen en goederen die in het kader van de werken eventueel zijn gekopieerd te verspreiden.

5. Recht van de FOD ABC

De FOD ABC blijft de enige eigenaar van de werken, documenten, gegevens, informatie en bestanden die voor de uitvoering van een werk aan de auteur zouden kunnen worden bezorgd of waartoe hij toegang zou kunnen krijgen.

6. Moreel recht

De auteur ziet ervan af zich op zijn moreel recht te beroepen, met uitzondering van het recht op respect voor zijn eer en reputatie.

7. Kennisoverdracht

De auteur verbindt zich ertoe om op systematische en gedocumenteerde wijze een kennisoverdracht in verband met het gebruik van de werken te organiseren. De kennisoverdracht maakt integraal deel uit van deze overeenkomst en kan in geen geval van de oorspronkelijke inhoud van de overeenkomst worden losgekoppeld. De overdracht wordt beschouwd als de verlenging van het eigenlijke voorwerp van deze overeenkomst. De auteur belooft de FOD ABC de menselijke en technische middelen, die ze samen hebben gedefinieerd als onontbeerlijk voor de professionele overdracht van de verworven kennis, ter beschikking te stellen.

8. Prijs van de overdracht

De partijen zijn overeengekomen dat de prijs van de overdracht op forfaitaire en definitieve wijze is begrepen in de vergoeding die de auteur krijgt voor de prestaties die in deze overeenkomst zijn beschreven, en dat de auteur om welke reden ook geen bijkomende som kan eisen.

3. Bibliografie

Berenboom, A. Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins, quatrième édition, Larcier, 2008.

Brison, F. & Vanhees, H. Hommage à Jan Corbet, la loi belge sur le droit d'auteur, commentaire par article, Larcier, 2008.

Brison, F. Het naburige recht van de uitvoerende kunstenaar, Larcier, 2001.

Dusollier, S. Droit d'auteur et protection des oeuvres dans l'univers numérique, Larcier, 2005.

Isgour, M. & Vinçotte, B. Le droit à l'image, Larcier, 1998.

Schepens, P. Guide sur la gestion collective des droits d'auteur, Unesco, 2000.

Vanhees, H. Vade-mecum des contrats d'auteur à l'usage des pouvoirs publics, Labor, 1999.

Op de website van de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie zijn verschillende brochures over intellectueel eigendomsrecht beschikbaar in PDF-formaat (<http://economie.fgov.be>).

4. Webografie

Thema	Toelichting	Link
AGICOA	Collectieve beheersorganisatie voor filmproducenten	www.agicoa.org
Auteursrecht	Website van de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie waar een gedeelte is gewijd aan het auteursrecht	http://economie.fgov.be (rubriek 'Intellectuele Eigendom')
JAM	Collectieve beheersvennootschap voor de rechten van journalisten	www.saj.be/nl
Mediargus	Vennootschap die de reproductierechten op persartikelen beheert (NL)	www.mediargus.be
Namaak	Website van de Administratie der Douane en Accijnzen	www.namaak.be
REQUIT	Gemeenschappelijke website van de vennootschappen URADEX en SIMIM voor de vergoeding van naburige rechten op muziek	www.requit.be
Pressbanking	Vennootschap die de reproductierechten op persartikelen beheert (FR)	www.pressbanking.com
Reprobel	Beheersvennootschap voor fotokopieën	www.reprobel.be
SABAM	Beheersvennootschap voor auteursrechten (alle soorten rechten)	www.sabam.be
SCAD	Beheersvennootschap voor auteursrechten (literatuur, theater, film,...)	www.scad.be
SCAM	Beheersvennootschap voor auteursrechten	www.scam.be

SIMIM IMAGIA	Beheersmaatschappij voor de rechten van producenten van muziek en videoclip	www.simim.be
SOFAM	Beheersvennootschap voor auteursrechten (voornamelijk fotografen en visuele kunsten)	www.sofam.be
URADEx	Collectieve beheersvennootschap voor uitvoerende kunstenaars	www.uradex.be
WIPO	Wereldorganisatie voor de intellectuele eigendom	www.wipo.int

FOD Kanselarij van de Eerste Minister
Algemene directie Externe Communicatie
Wetstraat 16
1000 Brussel
Tel.: 02/501.02.11
E-mail: externecomunicatie@belgium.fgov.be
www.belgium.be

FOD Personeel en Organisatie
Directoraat-generaal Interne Communicatie en Kennismanagement
Wetstraat 51
1040 Brussel
Tel.: 02/790.58.00
E-mail: info@p-o.belgium.be
www.p-o.belgium.be

Jacques Folon heeft al meer dan 20 jaar praktische ervaring met intellectuele eigendom, waarvan meer dan vier jaar aan het hoofd van SABAM, voor hij een carrière als adviseur bij internationale advocaten- en consultancykantoren uitbouwde.

Hij is erkend als licentiaat in de rechten en in het fiscaal recht, en hij heeft een master in overheidsmanagement. Momenteel legt hij de laatste hand aan zijn doctoraat in de sociale media. Hij geeft

al jarenlang advies aan grote ondernemingen en overheidsadministraties over alles wat met intellectuele eigendom te maken heeft. Hij is momenteel partner bij Edge Consulting, hij geeft les aan het ICHEC en hij is gastdocent aan de universiteit van Metz.

